

Het beleg der stad Groningen, in den jare 1672 : geschiedkundig tooneelspel, in drie bedrijven

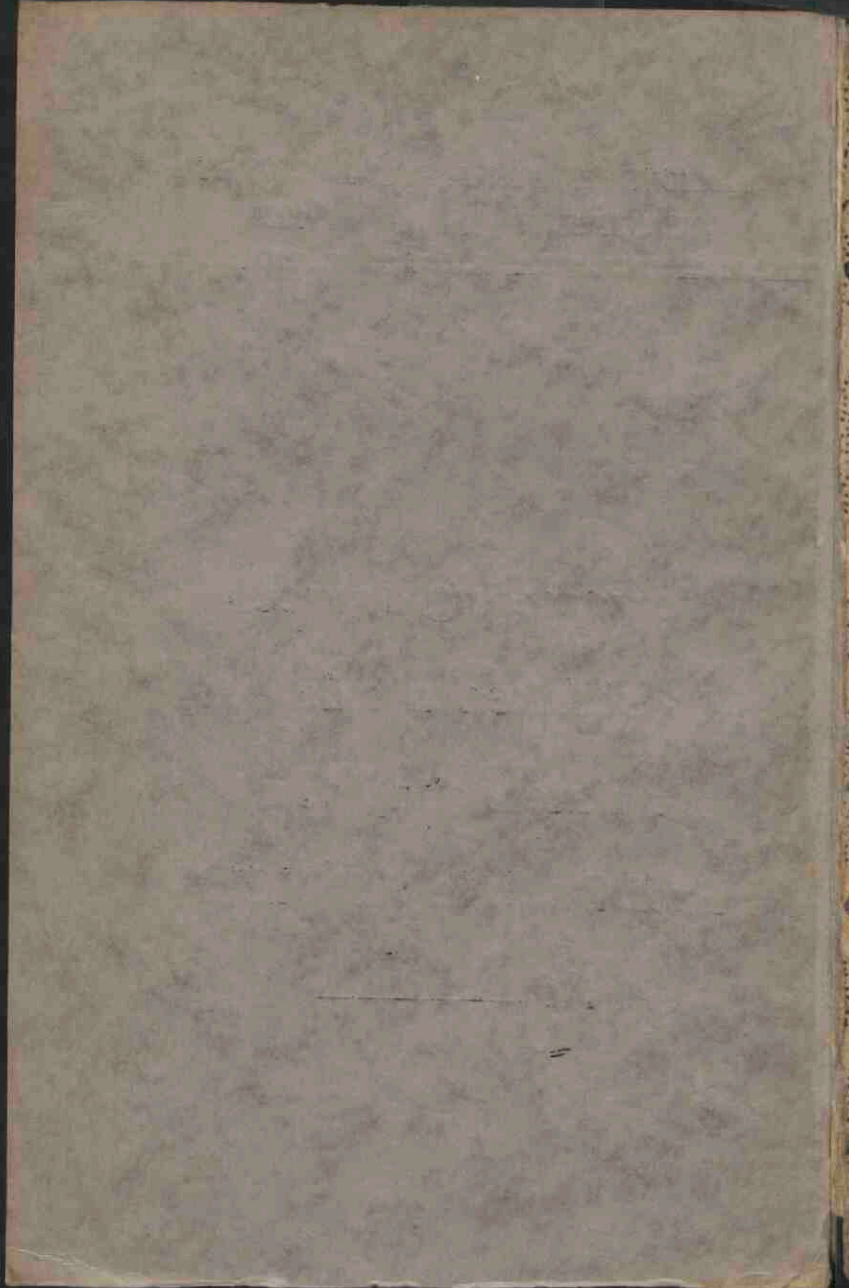
<https://hdl.handle.net/1874/369206>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

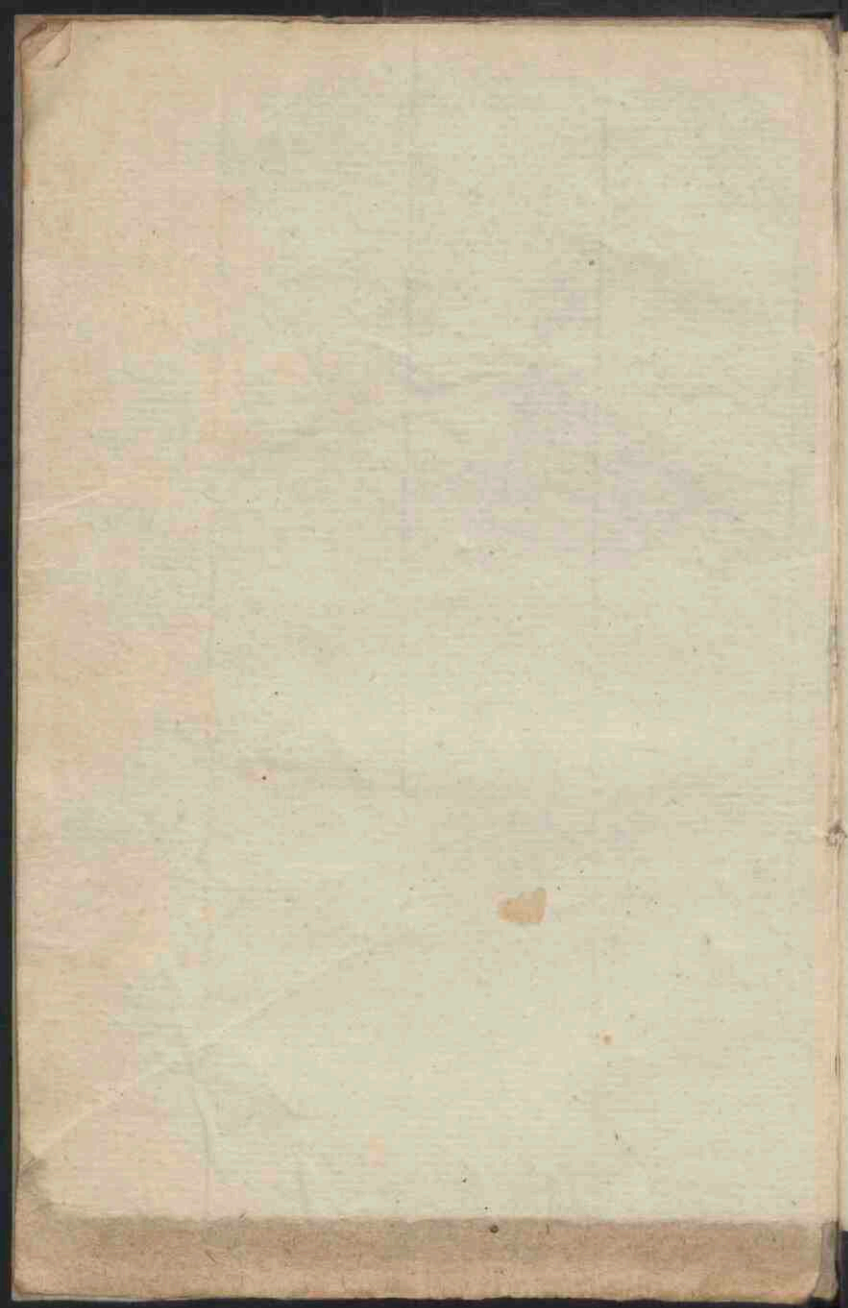
Verzameling tooneel-
stukken uit de
nalatenschap van
Prof. Dr. J. te WINKEL

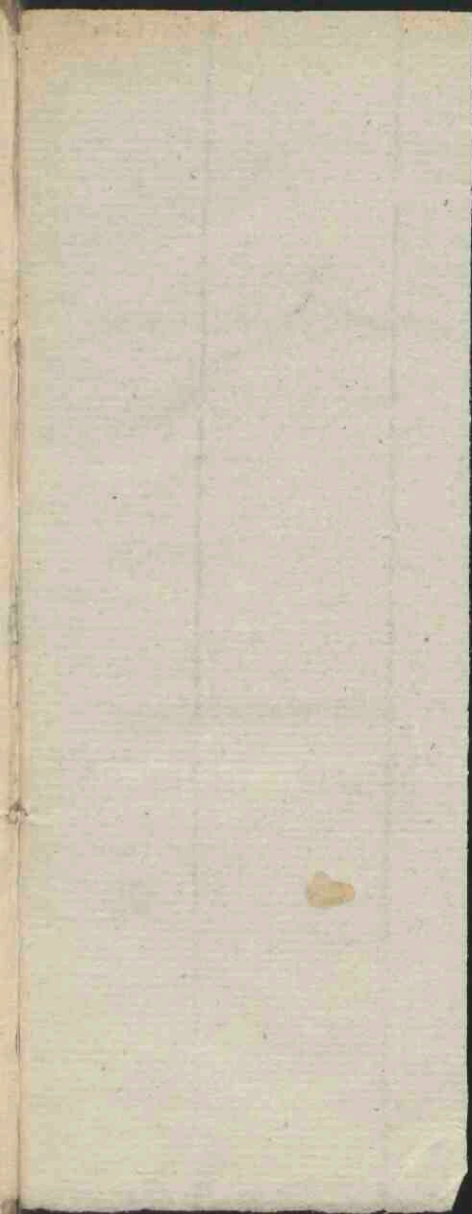
No. 517

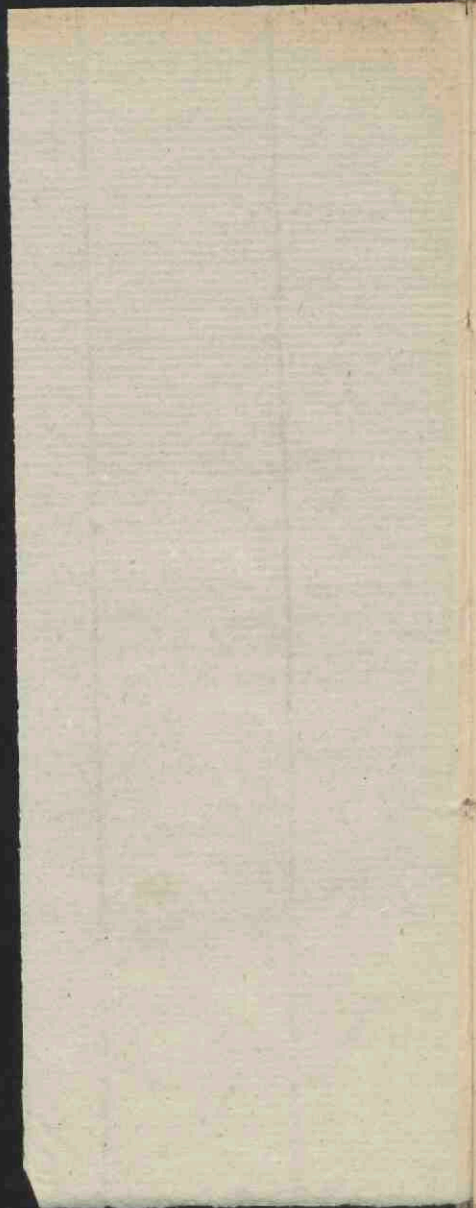

M. J. Terris
N. 88 a

H E T B E L E G
D E R
S T A D G R O N I N G E N .

THE BELLE

1852

NEW YORK

517

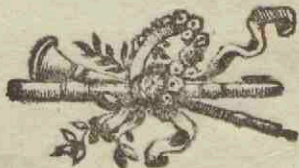
H E T B E L E G
D E R
S T A D G R O N I N G E N ,
I N D E N J A R E
1 6 7 2 .

G E S C H I E D K U N D I G T O O N E E L S P E L ,

I N D R I E B E D R I J V E N ,

D O O R

A . H O E T I N K .

T e G r o n i n g e n , b i j
R . J . S C H I E R B E E K ,
1 8 1 5 .

B I B L I O T H E E K D E R
R I J K S U N I V E R S I T E I T
U T R E C H T .

O Groninge, uit het puin en asch en stof verzezen!
Vergeet de weldaad niet, die God u heeft bewezen.

VONDEL.

A A N
ZIJNE EXCELLENTIE
D E N
B A R O N
GUSTAAF WILLEM
V A N
I M H O F F,
G O U V E R N E U R
V A N D E
P R O V I N C I E G R O N I N G E N, enz.

G I J, die, aan 'thoofd van Gruno's Staten,

Des Vorsten wil aan 'tvolk verklaart

En 'rheil van Heer en onderzaten

Zoo wijs, zoo goed te zamen paart!

o—o

Duld,

Dult, dat ik u mijn' arbeid wijé,
Een echt taf'reel van moed en trouw.
Door Gruno's dapp're burgerijé,
Herrees ons zinkend staatsgebouw.

—O—

De Schouwburg doe haar' moed herleven,
En 't nakroost, aan haar deugd verpand,
Leer op dier helden voetspoor streven,
Tot roem van Vorst en Vaderland.

DE SCHRIJVER.

P E R.

VOORBERIGT.

De kloekmoedige verdediging der stad Groningen in den jare 1672. toen de Bischoppen van Keulen en Munster, na de overheering van Gelderland, Overijsel en Drenthe, onder bevel van den Munsterschen bisschop BAREND VAN GALEN, het beleg voor deze stad sloegen, kan nist anders dan vereerende zijn voor de tegenwoordige inwoners; inzonderheid daar het voorbeeld, door de Groningers gegeven, naar het getuigenis van onze beste historiefchrijvers, zoo veel heefi toegebracht tot de wederoprigting van den nedergeslagenen moed der overige gewesten, en ter afwending van den slag, die destijds ons Vaderland met deszelfs geheelen ondergang dreigde.

De vaderlandsliefde der Groningers zulk eene heldere star in de Nederlandsche jaarboeken zijnde, kan derhalve met alle regt, naast de standvastigheid der Leijdenaren en den moed van KENAU HASSELAAR, ten Tooneele gevoerd worden, den nazaat ter navolging.

Die met de geschiedenis bekend zijn, zullen in dit stuk waarheid en fixie gemakkelijk weten te onderscheiden. Hier en daar zijn, door de haast, waar mede hetzelfde gedrukt is, eenige taal- en drukfouten ingeslofen, die de lezers goedgunstig gelieven te versooneen. Overal waar Rabenhaupt staat, moet van Rabenhaupe gelezen worden.

Warme vaderlandsliefde bestierde mijn pen. Schoten mijne krachten hier en daar te kort, men vergeve het aan mijn ijver en goed oogmerk.

DE SCHRIJVER.

P E R S O N E N.

Cluving, *Presiderende Burgemeester der stad Groningen.*
 Karel van Rabenhaupt, *Luitenant-Generaal en Kommandant der stad.*

Mevr. van Rabenhaupt, *Baronesse de Recke, geboren tot den Horst.*

Hendrik, }
 Charlotte, } *hunne Kinderen.*

Brigitta, *Dienstmaagd van van Rabenhaupt.*

Hertog van Holstein Pleun, *Kommandant van het voetvolk.*

De Kolonel Stolzenburg, *Kommandant der ruitery.*

Wichers, *Kapitein der studenten.*

Van Thijnen, *voortvlugtige Koster uit Koeyorden.*

Stoffel, *Soldaat en Oppasser bij den Generaal.*

Een Doopsgezinde.

Een Grijsaard.

Een stervende Student.

Een Burger.

Een Vrouw.

Een Soldaat der stedelijke bezetting.

Van Galen, *Bischoep van Munster, Bevelhebber der belegeraars.*

Schuilenborgh, *Gehcimraad van den Bischoep.*

Overste-Luitenant Grubbe.

Hopman Mooij.

Drie Munsterische Soldaten.

Een Schildwacht op de Munstersche schans.

Vrouw Machtelt.

Z W I J G E N D E.

Vier Raadsheeren.

Jorman, }
 Van Eijbergen, } *Kolonels der stedelijke bezetting.*

Ten Berghe, *Luitenant der studenten.*

Gockinga, *Vaandrig der studenten.*

De Torenbewaarder in de Munstersche schans.

Staatsche Soldaten, Burgers, Studenten, Polakken en Munstersche Krijgslieden.

H E T B E L E G
D E R
S T A D G R O N I N G E N ,
I N D E N J A R E
1 6 7 2 .

G E S C H I E D K U N D I G T O O N E E L S P E L .

E E R S T E B E D R I J F .

*Het Tooneel verbeeldt eene kamer, ten huize van des
Generaal van Rabenhaupt.*

E E R S T E T O O N E E L .

Van Rabenhaupt, Cluving.

C l u v i n g .

Vergun mij, mijnheer van Rabenhaupt! eer de
krijgsraad vergadert, u een oogenblik de belangens
mijner arme burgerij aan te bevelen, en, om den
dringenden nood, te smeeken...

R a b e n h a u p t .

Sedert wanneer moet men mij smeeken? Onvoor-
waardelijk aan mijnen pligt gekluisterd, hoor ik met
vermaak naar alles, wat hier mede nlet strijdig is.

A

Nis.

(2)

Niemand behoeft mij te smeeken, en gij vooral niet; brave man! die aan het welzijn der stad alle uwe zorgen wijdt. Slechts nu en dan verschillen wij van begrippen, gij beschouwt de zaak als burger, ik als soldaat; maar echter hadden wij altoos eenerlei doel: het behoud dezer vesting en het geluk van uw vaderland, dat ook het mijne geworden is.

C l u v i n g.

Over de wijze uwer verdediging wil ik niet spreken. Gij zijt het vertrouwen der algemeene Staten, die u aanstellen, volkomen waardig. Ik wilde u slechts verzoeken, de ongeregeldheden.....

R a b e n h a u p t.

Ongeregeldheden?... Wie heeft dezelve gepleegd?...
Waar en wanneer?...

C l u v i n g.

Helaas! zij geschieden dagelijks.

R a b e n h a u p t.

En worden gestraft, heer Burgemeester! Men kan niets van den soldaat verdragen. Afgemat door de veelvuldige ongemakken van den dienst, komt hij, na den dood stoutmoedig onder de oogen gezien te hebben, in zijn kwartier terug, en verwacht ten minsten een vriendelijk onthaal. — Maar, wat is er dan nu weder?

C l u -

C l u v i n g.

Afpersingen van geld.... Mishandeling aan eene
ongelukkige, wiens man op zijnen post.....

R a b e n h a u p t.

Niet verder! Lever mij den schuldigen. Is er
bewijs, eene gestrengte straf zal hem weldra treffen.

C l u v i n g. (*den Generaal een papier
overhandigende.*)

Zie hier de zaak, gelijk zij voorgevallen is!

R a b e n h a u p t, (*het papier inziende.*)

Een soldaat van het regiment van Koningsmark?
Duivelsch! Hij is reeds in hechtenis, zie ik:
goed. — Uwe burgers hebben zich gisteren kloek-
moedig gedragen. De studenten hebben uitgemunt.
Ik ben zeer over hen te vrede. En ik wil niet, dat
de moedwil des soldaats het loon hunner opoffering-
gen zijn zoude.

C l u v i n g.

De burgerij kent uwe edele denkwijze, en ik weet
niet, mijnheer Rabenhaupt! wat ik meer in u moet
vereeren: de dappere verdediging onzer stad, of de
ijver, waar mede gij de goede orde tracht te handhaven.

R a b e n h a u p t.

Dit laatste is voornamelijk uwe taak, en wordt zoo

wel door u behartigd, dat ik bijna niet noodig heb mij hier mede te bemoeijen. Overal, waar de man! zijt gij tegenwoordig. Waar slechts een vonk bespeurd wordt, brengt men dadelijk hulp toe. De weerlooze doopsgezinden, vrouwen, kinderen, allen zijn door den zelfden geest bezielde. — ja! wordt de stad bevrijd en het zinkend schip van staat nog in behouden haven binnen gelootst, dan zal Groningen's burgerij ten voorbeelde aan het nakroost verstrekken.

C l u v i n g.

Nog geene narigten van uwe vrouw en uwten zoon, heer Generaal?

R a b e n h a u p t.

Geene! Roer deze snaar niet aan, mijn vriend! Op het oogenblik, toen wij..... Maar, zie daar de leden van den krijgsraad!

T W E E D E T O O N N E E L.

De vorigen, de Hertog van Holstein Pleun, de Kolonels Stoltzenburg, Jorman en van Eijbergen.

R a b e n h a u p t.

Mijne heeren! Gedurende de vijf weken, in welke wij door een geducht leger bestreden worden, is
 plie.

ulieder moed en standvastigheid mij bij alle gelegenheid gebleken. De vermetelheid onzer vijanden, hunne verbittering, het verraad van een aantal eerloozen, die bij de aannadering des vijands de schoonste vestingen van ons Vaderland, zonder slag of stoot, verlieten, of tegen goud in des vijands handen overleverden, heeft ons in deze ellende gestort. Naauwelijks is het gebouw voltrokken, waar van Willem de I, die getrouwe vader des Vaderlands! den grondsteen gelegd heeft, of wij zien ons door de trouwloosheid der verbondene Vorsten op den rand des afgronds gebragt.

C l u v i n g .

De Hemel zal dien overmoed straffen?

S t o l t z e n b u r g .

En onze waterleeuwen.... Leve de Ruiters! Zulke mannen zijn er te weinig op de wereld. Zoolang Chattam genoemd wordt, zal 's mans naam bij vriend en vijand in zegening blijven.

R a b e n h a u p t .

De gemijterde roovers, de bischoppen van Munster en Keulen; spanden, op hoop van eene verachtelijke winst, met die Vorsten zamen, ten einde aldus met vereende krachten den bundel pijlen los te rukken, en daarna den roof onder elkander te deelen.

S t o l t z e n b u r g.

Dat zij den huid maar niet verkoopen, voor zij den
beer gevangen hebben.

R a b e n h a u p t.

Helaas! met ongeloofelijke snelheid dringen de Fran-
schen door, tot in het harte van ons Land; en, o die-
pe vernedering! de standaard der vijanden waait op
Utrechts wallen.

C l u v i n g.

De vestingen vielen grootendeels door verraad in
hunne handen.

S t o l t z e n b u r g.

Die eerloozen! De donder der wraak verplette
hen! Hunne namen worden ten vloek der eeuwen!
Hunne gedachtenis verga van onder de menschen!

R a b e n h a u p t.

Ook van Galen vindt alle poorten voor hem geo-
pend. Bij zijne verschijning vlugten mannen, wier
vaderen de schrik der fiere Spanjaarden waren.

C l u v i n g.

O mijn Vaderland! Hoe diep zijt gij gevallen!
Tweedragt heerscht onder uwe regenten, verraad in
uwe muren.

S t o l t z e n b u r g.

Dapperheid in onze vuisten; trouw in onze harten; eendragt in onze vergaderingen!

R a b e n h a u p t.

Zwolle, Hasfelt, Steenwijk en Deventer, zijn door den vijand veroverd. De eerlooze Boerzema verried deze laatste plaats. Met zestien duizend man belegerden zij eindelijk Coevorden. De brave van Burunt verdedigde zich dapper. Maar drie schurken sluiten zonder zijn weten een verdrag, en — de sleutel onzer provincie was in van Galens handen!

S t o l t z e n b u r g.

Jammer voor hem, dat hij de poorten van Groningen hier niet mede ontsluiten kan.

R a b e n h a u p t.

Dank uwen moed! Alle zijne pogingen zijn mislukt; en het is tevens op dezen grond, dat ik nog verder in onze verdediging volharde. Wij hebben immers aan niets gebrek. Overbeek, in weerwil der Engelsche vloot, behouden uit de Indiën te Delfzijl binnen geloopt, heeft ons op nieuw van kruid en ammunitie voorzien. Van tijd tot tijd hebben wij versche troepen zien aankomen, en, den Hemel zij gedankt! het getal der gesneuvelden is zeer gering.

S t o l t z e n b u r g.

S t o l t z e n b u r g .

Men heeft, in dezen nacht, een meer dan gewoön
gewoel in 's vijands leger bespeurt.

D e H e r t o g .

Van Thijnen is reeds vroeg bij mij geweest. Hij
is dezen nacht uit 's vijands leger terug gekomen.
Ik heb hem bevolen zich hier, aan het huis van den
heer Generaal, te vervoegen, ten einde verslag van
zijne verrigtingen te geven.

S t o l t z e n b u r g .

Die van Thijnen is een kerkuil: ik vertrouw hem
slechts ten halven.

R a b e n h a u p t .

Ik ben van zijne eerlijkheid overtuigd. Voorheen
koster te Coevorden, en landmeter tevens, heeft hij
aldaar de legerhoofden leeren kennen. Van alle mijne
spionnen is hij de bekwaamste. — Daar komt hij!

D E R D E T O O N E E L .

De vorigen, van Thijnen.

V a n T h i j n e n .

Is het aan een' arm' man geoorloofd, uwe manhafte
en hoogwijze heeren te verhalen, hoe Barendje het
maakt?

R a .

R a b e n h a u p t.

Spreek! . . . Maar hebt gij niets voor mij?

V a n T h i j n e n.

Voor dit maal niets: maar ik weet dat mevrouw zeer welvarende is; dat zij standvastig alle beproevingen des satans wederstaat, en getrouw in den Heere volhardt.

R a b e n h a u p t.

Hebt gij dan mijnen brief?

V a n T h i j n e n.

Overhandigd, manhafte heer Generaal! En

R a b e n h a u p t.

Genoeg over mijne bijzondere zaken! Thans tot de hoofdzaak!

V a n T h i j n e n.

Tot de hoofdzaak!

De manhafte heeren gelieven te weten,

Dat ik, na lang en angstig zweeren

S t o l t z e n b u r g.

Kwel onze ooren niet met uwe rijmelarij. Kort af!

V a n T h i j n e n

Kort af! Gister middag ter stad uitgetogen, kwam ik, na vele omwegen, te Haren. Onze booze Griet (*) heeft daar eene rare grap aangevangen. Baxendje had een' grooten maaltijd aangelegd, waartoe alle zijne officieren genoodigd waren. Zoo als de knecht de hoofdschotel op de tafel wil plaatsen, komt er een aardig, klein kogeltje, en slaat hem denzelfven uit de handen. Eensklaps stoven de gasten uit elkander, en onze booze Griet had hen alle verdere eelust benomen.

S t o l t z e n b u r g.

Ha! ha! ha! Had hij den kop van van Galen insgelijks mede genomen!

R a b e n h a u p t.

Verder!

V a n T h i j n e n.

Ik ging naar Klaas Bouter, en vroeg hoe de zaken geschapen stonden. Naar zijn zeggen, kon men aan alles zien, dat men het beleg moede was. De vijf stukken, waar mede men uit het Keulsche kwartier de stad had beschoten, waren verlamd. Bij den laatsten uitval, die de onzen gedaan hadden, was een
over-

(*) Een bekend stuk kanon, het welk in het arsenaal te Groningen langen tijd bewaard is geworden.

overste, twee kapiteins en een dertigtal soldaten gebleven. Bovenal betreurde men het gemis van den overste-luitenant, dien de onzen mede namen. Die Belials kinderen!

R a b e n h a u p t.

Vervolg!

V a n T h i j n e n.

Buiter had van kapitein de Mooij vernomen, dat men de stad dezen nacht zoude bestormen, maar vooraf nog eene proeve wilde wagen, om mijnheer den Generaal tot de overgave te bewegen.

R a b e n h a u p t.

Wel nu! wij zullen hen afwachten.

D e H e r t o g.

Zekerlijk al weder het oude liedje: beloven en dreigen.

S t o l t z e n b u r g.

Wij kennen de waarde van beide.

V a n T h i j n e n.

Buiter had werkelijk eene ontzaggelijke menigte wagens zien oprijden, alle met moordtuig voorzien. Men beweerde, dat die de stad wel dwingen zouden.

Doch hij was van gevoelen, dat dit alles geschiedde,
om hun wezenlijk oogmerk te verbergen.

R a b e n h a u p t.

Kan men veilig aan den post komen, die zij eergis-
ter ten zuid-oosten van de stad bezet hielden?

V a n T h i j n e n.

Daar is slechts een officier en twintig man. Er
heerscht de grootste onachtzaamheid. Reeds twee
malen heb ik de schildwachten slapende gevonden.

S t o l t z e n b u r g.

En gij liet hen het leven?

V a n T h i j n e n.

Dit behoort niet tot mijne zaak. Waar ik het Land
en den Hemel dienen kan, doe ik het gaarne. Ik
haat dat volk, als de pest, want het zijn heidenen.
Maar, om hen te dooden, daar toe ben ik niet ge-
woopen.

S t o l t z e n b u r g.

Doch wel om hen te verraden.

V a n T h i j n e n.

Het zijn Moabitén, en dus . . .

S t o l t z e n b u r g.

Al waren het Amalekiten. Maar, dat verstaat gij
niet.

R a .

R a b e n h a u p t.

Ik bedank u van Thijnen. Reken op mijne erkenning, en wacht mijne nadere bevelen.

V a n T h i j n e n .

Alleronderdanigst, manhafte heer Generaal! De Heere zegene uw doen en laten. (*gaat af.*)

V I E R D E T O O N E E L.

De vorigen, zonder van Thijnen.

S t o l t z e n b u r g .

Die man heeft edele beginselen!

R a b e n h a u p t.

Hij handelt volgens de zijne, die zekerlijk de onze niet zijn zonden.

S t o l t z e n b u r g .

Neen! Het zwaard in de vuist, regt op den man aan! Geene omwegen! Oog in oog! Heeft men overwonnen, men is dadelijk verzoend en kent geen vijand meer.

D e H e r t o g .

Zoo denkt de held.

R a b e n h a u p t.

Elk denkt naar zijne opvoeding. Van Thijnen is een eerlijk man en dient met ijver onze zaak. Dit is ons genoeg.

V I J F D E T O O N E E L.

De vorigen, kapitein Wichers.

W i c h e r s.

Een vijandelijk officier, door de Ooster-poort binnen gelaten, is hier aan uw huis gebragt. Ik vraag uwe orders.

R a b e n h a u p t.

Dat hij binnen kome! (*Wichers af.*)

C l u v i n g.

Vaart wel, mijne heeren!

R a b e n h a u p t.

Waar heen, heer Burgemeester? Voor u hebben wij geene geheimen.

Z E S D E T O O N E E L.

De vorigen. Kapitein Wichers, de overste-luitenant Grubbe, geblinddoekt.

R a b e n h a u p t, (*tegen Wichers.*)

Ontbind mijnheer! (*Wichers neemt den blinddoek weg.*)

R. 2.

R a b e n h a u p t, (*tegen Grubbe.*)

Geef ons uwe begeerte te kennen, mijnheer!

G r u b b e.

Door mijne meesters gelast zijnde, mij tot den Kommandant in het bijzonder te vervoegen, weet ik niet

R a b e n h a u p t.

Het is aan ons gezamenlijk, dat de verdediging der stad is toevertrouwd.

G r u b b e, (*op den Burgemeester wijzende.*)

Maar deze heer

R a b e n h a u p t.

Was hoofd der stad, voor gij ons met uw bezoek vereerde, is nog het hoofd der burgerij, en een man van eer, gelijk wij allen. Wij verwachten van u, dien de Bisshop met deze zending vereerd heeft, niets anders, mijnheer! — Uw last?

G r u b b e.

De stad, uit naam van mijne doorluchtige meesters op te vragen; u het gevaar, dat gij bij weigering te wachten hebt, voor oogen te stellen; en hunne goede geneigdheid te verklaren jegens mannen, wier oorlogsdeugd verdiende eene betere zaak te verdedigen.

R a b e n h a u p t.

Waarom vraagt gij van ons de stad, daar twee meesters tot voor de poorten genaderd zijn? Wat zoude ons tot de overgave bewegen? Sedert meer dan vijf weken hebt gij alle uwe krachten beproefd; en welke is de uitslag? Uw geschut verlamd! Dag aan dag overloopers, die onze magt versterken! Het verlies van een aantal dappere mannen en van het bloedgeld, waar voor uwe meesters hunne onderdanen aan Lodewijk verkochten.

G r u b b e.

De uitwerking van ons geschut kunnen wij uit ons Jeger zien. De puinhoopen, waar over men gaat, doen zelfs aan een' blinden de ruïne uwer stad ondervinden.

R a b e n h a u p t.

Toegestaan, dat uw geschut een aantal onzer huizen gesloopt hebbe, dit heeft onze burgerij nog geen oogenblik ontmoedigd.

C l u v i n g, (met vuur.)

Ontmoedigd? Integendeel! Hun ijver is er door aangevuurd. De voorzigtigheid had hen, reeds vooraf, hunne beste panden en goederen in het noordelijk gedeelte der stad doen bergen. En er is niet één burger dezer stad, die niet gaarne voor het algemeene welzijn goed en bloed over heeft. In alle uwe
plan-

plannen hebt gij u bedrogen gevonden. Gij rekendet op verstandhouding, het verschil onzer godsdienstige gevoelens, verraad! — Niets van dat alles! — Mannen, vrouwen, kinderen, allen hebben één ziel, één gevoelen, het behoud der stad en het heil des Vaderlands!

G r u b b e.

Wat zal het gevolg dier verwoestingen zijn? Waar toe uwe vrouwen en kinderen aan de verschrikkingen des krijgs bloot te stellen, daar gij in het einde toch....

C l u v i n g.

Wart gij slechts éénen dag getuige van den moed onzer heldinnen! Niets kan denzelven ter neder slaan! Verschrikkelijke, maar echter bemoedigende tafreelen! — Onder het hevigitste schieten, terwijl alles in vuur en vlam stond, zag ik eene ongelukkige. Een stuk van een' bom scheidde haar den arm van het ligchaam, en verbrijzelde te gelijk den zuigeling, dien zij hare brandende woning ontvoerde. De moederlijke angst doet haar hare eigene smart vergeten. Als zinneloos, staart zij op haren lieveling! In dien zelfden toestand neemt zij den haar afgeschoten arm van den grond op, en vraagt aan wien denzelven behoorde. Men snelt haar te hulpe. „Geen nood!” roept zij; „snijd af 't geschroeide vleesch. — Dat men de stad behoude, en ik zal mijne smart vergeten!”

ten!" Zoo doen onze vrouwen, wat zullen de mannen dan niet doen?

R a b e n h a u p t, *(met drift.)*

Uw last betreft dan alleenlijk de overgave der stad?

G r u b b e.

Laat u door geene driften vervoeren. Gij rekt op een Vaderland: gij hebt geen ander, dan het geen Lodewijk u verkiest te geven. Geheel Utrecht en Gelderland zijn in zijne magt. Een gedeelte van Holland is door zijne benden bezet. Gansch Overijsfel en Drenthe zijn door onze wapenen veroverd. Alle de fortresfen, vestingen.....

R a b e n h a u p t.

Waar toe die optelling? Wij raadplegen alleen met onze verplichting, om deze stad te verdedigen, en zullen tot aan onzen laatsten ademtocht hierin volhouden.

G r u b b e.

En wat zal uw lot zijn, wanneer bij de geheele onderwerping deze stad aan ons ten deele valt? Wat hebt gij dan van de regtvaardigheid onzer Vorsten te wachten?

R a b e n h a u p t.

Misfchien den dood. Ik ken uwe meesters. Maar het is voor den krijgsman fchooner, tot loon zijner pligt.

pligtbetrachting door het zwaard eenes beuls om te komen, dan, in aanzien verheven, met een wroegend geweten tot zich zelve te moeten zeggen: „ik heb „den staat verraden; ik ben de oorzaak van zijnen „ondergang geweest.”

G r u b b e.

Zoo gij de tevredenheid der overwonnene ſteden kent!

R a b e n h a u p t.

Ik wil geloven, dat er lage zielen gevonden worden, die de opgaande zon aanbidden; hunne beulen vleijen; ja zelfs welligt tot onzen val medewerken, omdat zij vreezen, bij eene verandering van zaken, rekenſchap van hun gehouden gedrag te zullen moeten geven.

G r u b b e.

Rede en zachtmoedigheid zijn dus niet in ſtaat uwe hardnekkigheid te buigen: zoo hoor dan nu den laſt, die mijne meesters mij bevolen, u aan te kondigen, in geval van verdere wederſtreving.

R a b e n h a u p t, (bedaard.)

Wij hooren.

G r u b b e.

Indien vóór het middaguur de ~~witte~~ vlag niet op den

den sint Martens toren waait, zal onze oorlogsmage
uwe wallen bestormen, en alles over de kling jagen.

R a b e n h a u p t.

Doet gij uwen pligt: wij weten den onzen.

G r u b b e.

Gij zoekt uwe vrees achter uwe gelatenheid te ver-
bergen.

D e H e r t o g.

Wij vrezen God, eeren onze overigheid, en doen
onzen pligt.

G r u b b e.

In naam der menschheid! Weer de rampen der
aan uw toevertrouwde stad, waar alles verloren is;
te meer daar uw geheele staat ten ondergang helt,
en deszelfs ontbinding nabij is. Wat zal hier
uw moed baten? Twee en twintig duizen soldaten,
aangevoerd door de bekwaamste mannen, in den oor-
log grijs geworden, branden naar den roof, die hen
bij eene bestorming is toegezegd. — Welk een tafereel!
De menschheid lijst bij deze gedachte! Ontfluit uw
hart voor het mededogen, en.....

R a b e n h a u p t.

Niet verder, mijnheer! Ik heb u bedaard aange-
hoord, zoo lang gij ons uwen last ontvouwdet; maar
nu

nu gij onze trouw begint te verdenken, verbiedt ons het gevoel van eigenwaarde u langer gehoor te verleenen. — Vertrek, en zeg aan uwe Vorsten, dat wij bestendig deze sde zijn; dat wij den dood even zoo wel als hunne bedreigingen verachten, en dat wij om geen lief noch leed onzen plicht zullen verzaken. (*tegen Wichers.*) Bind mijnheer den doek voor de oogen en geleid hem tot buiten de wallen.

(*Grubbe en Wichers af.*)

Z E V E N D E T O O N E E L.

Rabenhaupt, Cluving, *de hertog van Holstein Pleun, de kolonels Stoltzenburg, Jorman en van Eijbergen.*

S t o l t z e n b u r g.

Het bloed kookte mij in de aderen! Niets dan de onbegrensde eerbied voor uw' persoon weêrhiel mij.

R a b e n h a u p t.

En het regt der volken. Verzamelt uwe benden, mijne heeren! en komt dan bij mij in mijn kabinet, ten einde onze maatregelen te nemen. En gij, waarde heer Burgemeester! gelief aan de burgerij ons onderhoud mede te deelen, maar verzwijg hen de ellende van den algemeenen storm, die hen over het hoofd hangt. Laten de achttien burger-vaandels, de studenten en alle weerbare mannen, zich gereed houden,

ten einde het plan uit te voeren, dat wij ter bevrijding der stad beramen. De Mennonieten en de vrouwen moeten op de hen aangewezenen posten geplaatst worden, ter blussing van brand. Men moet zijnen vijand wel niet vreezen, doch hem ook niet gering achten.

(alle, behalve Rabenhaupt, af.)

A C H T S T E T O O N E E L.

R a b e n h a u p t.

God, beschermder der onschuld en der deugd!
Verlos deze stad uit de handen harer vijanden. Laat hunne trotsche aanslagen te schande worden, en mijne goede burgerij, in eene glansrijke zegepraal, het loon harer opofferingen, de bron van hunnen toekomstigen welvaart vinden!

N E G E N D E T O O N E E L.

R a b e n h a u p t, S t o f f e l.

S t o f f e l.

Bij het uitgaan, stopte de vreemde officier mij heimelijk dezen brief in de hand. *(hij overhandigt denzelfven, en vertrekt, op een' wenk van Rabenhaupt.)*

T I E N E

F I E N D E T O O N E E L.

R a b e n h a u p t , (*het opschrift lezende.*)

„Aan den kommandant.” Een vorstelijk zegel!
 Zal ik hem open breken? Wat mag hij wel bevat-
 ten? . . . Nieuwe aanbiedingen, lokaas! (*na eenig
 bedenken.*) Gij kunt dit papier vrijelijk openen,
 Rabenhaupt! Gij zijt immers een man, ook in dit
 net zal men u niet vangen. (*hij breekt den brief open
 en leest.*) „Ingevalle het den overste-luitenant
 „Grubbe, mijnen bijzonderen vriend, niet gelukken
 „mogte den heer generaal Rabenhaupt in een afzon-
 „derlijk gehoor te spreken, dient deze, ten einde
 „mijnen vorstelijken wil, hem in persoon betreffen-
 „de, bekend te maken. Uwe gemalin en zoon, mijn-
 „heer! bevinden zich, sedert mijne komst voor deze
 „stad, op een naburig adelijk slot, in mijne bewa-
 „ring. . . .” Hemel! . . . mijne Sophia! . . .
 „Aldaar zijn zij, tot dus verre, met de, aan hun-
 „nenrang verschuldigde, achting behandeld gewor-
 „den. Op dit oogenblik zijn zij in mijn hoofd-
 „kwartier.” — Van Thijnen heeft mij bedrogen! . . .
 „Uw gedrag zal hun lot bepalen. . . .” Almagti-
 „ge! — „Ik weet dat de raad u naar de oogen ziet,
 „Als gij dezen middag de klok van één hebt hooren
 „slagen, en de witte vlag niet op den sint Martens
 „toren staat, denk dan maar: *nu wordt hun vonnis
 „geveld, nu sterven zij, vrouw en kind!* Rabenhaupt!
 „hun leven is in uwe handen. — Tweemaal hon-
 „derd

„derdduizend guldens, generaal in Franschen of
 „Engelschen dienst, en onze bijzondere genade, of—
 „hun dood en uw val! Bessis.”

„BAREND.”

„Bischof van Munster.”

„Hun dood en uw val!” — Bravo! De wolf
 in het schaapsvel. — Geestelijke huichelaar!
 gij rekent buiten den waard. — Sophia, aan-
 gebedene vrouw! dierbare Hendrik! O! mij
 rampzalige! . . . Hoe u te redden! En mijn plicht,
 mijne eer, zuiver, onbevleekt gelijk uwe onschuld,
 tevens te bewaren! (*Eenig stilzwijgen.*) Ik bessis;
 ja! voor eeuwig! Gij zelve, Sophia! gij zelve zoude
 mij verachten, zoo ik mijne eer. . . . Neen! In
 eeuwigheid niet! Wij zullen elkander wederzien,
 onzer waardig! Ja! boven de starren zullen wij el-
 kander wederzien! . . . (*Hij verzinkt in diepe ge-
 dachten; eindelijk springt hij, sachtelijk, als uit eenen
 droom, op.*) Ha! dank, dank Almagtige! . . . Holla!
 (*Stoffel verschijnt.*) De kapitein Wichers! op het
 oogenblik in mijn kabinet! (*Stoffel gaat af.*) Het
 zij zoo! Hem naar het hoofdkwartier gezon-
 den! — Sophia! bij God! ik zal u redden, u en ons
 kind! Zoo niet, dat dan alle mijne krijgsgevangens
 met u. . . . Ja! wreken zal ik u, verschrikkelijk
 wreken! Ik zal een lijkvuur voor u ontsteken, waar
 Munster en Keulen over rouwen zullen.

S t o f f e l.

De kapitein wacht op uwe bevelen.

R 20

R a b e n h a u p t.

Goed. Gij blijft hier. Ik ben voor niemand te spreken. (*Rabenhaupt af.*)

E L F D E T O O N E E L.

S t o f f e l, (*alleen.*)

„Ik ben voor niemand te spreken.” En hij wil met den kapitein spreken. — Nu, als dat geen leugen is, dan weet ik het niet. Vrouwe Brigitta zegt: men mag niet liegen. Maar als de generaal het doet, mag ik het ook wel doen. Men moet in dit huis al wat afwachten. Van den ouden, klappen; van moeder Brigitta, knorren; van de jonge jufvrouw, minnebriefjes. En dan wordt men, boven dien, nog alle morgen met die fatanfche kanonnen wakker getrommeld. Was ik maar in Westphalen gebleven! . . . Maar het is hier toch, in allen gevalle, beter dan op den wal. Daar is het: bom! bom! paf! Weg ben je! — Wat zou mijne moeder wel zeggen, als ik haar eens zonder kop te huis kwam! Mij dunkt ik hoor het al: loeris! was je maar te huis gebleven. Nu ja, daar viel juist ook niet veel te bikken, en slagen geen gebrek. Vader was ook zulk een oude ijzervreter, als, . . . Zacht! zacht! Daar komt onze freule met dat oude heksenkind. — Ik wil me hier eens verfteken, en hooren wat die nu weder voor nieuws hebben.

T W A A L F D E T O O N E E L.

Charlotte, Brigitta, (*Stoffel verscholen.*)

B r i g i t t a.

Maar lieve freule! waar toe die ongerústheid? Goede hemel! die jeugd! die jeugd! Het mag stormen of donderen, ja, lieve God! zelf in den hemel, geloof ik, zouden zij nog aan Cupido denken. Ik voor mij ben slechts eenmaal in mijn leven van dien bozen vijand aangevallen: maar ik bood manmoedig tegenstand, en ben maagd gebleven tot op den huidigen dag.

S t o f f e l.

Nu! dan zul je ook wel maagd sferven.

C h a r l o t t e.

Gij verstaat mij niet. Ach! ware mama slechts hier! — Deze zou mij nimmer zoodanig gekweld hebben. — Wat zou papa van Wichers begeeren? Hij zeide mij, dat papa hem alleen moest spreken.

B r i g i t t a.

Wie weet! Misschien wil papa u eens verrassen. Maar, helaas! de vreemde officier, die hier geweest is, zal hem wel weder allerlei muizenesten in het hoofd gezet hebben. En wat zal mijnheer

uw

uw vader voor al zijne moeite nog krijgen? Op het laatste moeten wij er toch aan.

C h a r l o t t e.

Nooit! Zoo lang papa leeft althans niet. Maar, mijne lieve moeder! mijn goede broeder! ach! . . . Wichers heeft reeds twee malen verlof gevraagd, om hen met eenige vrijwilligers uit 'svijands geweld te gaan rukken; maar papa zegt, dat hij geene vrijheid heeft, hun leven voor zijn bijzonder belang in de weegschaal te stellen.

B r i g i t t a.

Hij eischtte zeker uwe hand ter belooning?

C h a r l o t t e.

Hij eischte niets, maar liet zijne belooning aan papa over.

B r i g i t t a.

En gij wildet zekerlijk bij den ouden man een goed woordje voor hem spreken.

C h a r l o t t e.

Ik fidderde op het denkbeeld van het gevaar, waar in de goede jonge zich wilde storten: maar het ijslijk lot mijner moeder! . . . Brigitta! o, eene moeder! . . . Gaarne had ik mij zelve onder zijn gevolg begeven; mij met hem in het midden der vijanden geworpen; de deur van hunnen kerker verbrijzeld, en, met mijner

D 2

Wichers

Wichers aan de hand, hen zegenpralende in papa's armen terug gevoerd.

S t o f f e l.

Dat zoude eene mooie vertooning zijn!

C h a r l o t t e.

Wichers bemint mama, even zoo teeder als zijne eigene moeder. Mischien wil papa thans tot dit uiterste middel zijn* toevlugt nemen. Mischien... o! ik kan er van beven. Ach! ik zie hem nimmer weder; nimmer! nimmer!

B r i g i t t a.

Hij is immers nog niet eens vertrokken.

C h a r l o t t e.

Aan zijn leven hangt het mijne. O liefde! gij verscheurt mij het harte. Hoe menig bang uur heb ik u reeds te wijten! Afgescheiden van eene teedere moeder, wiens geest en liefderijke zorgvuldigheid mij op het glibberig pad dezès levens ten leidsvrouw verstrekte; verre van haar, die de eerste kiem dezèr hartstocht in mij bestierde, en de hemelsche zuiverheid derzelve voor oogen hield, valt mij het leven onverdragelijk. Hoe vele zoete uren brachten wij niet in haar gezelschap door! Hoe wist zij vaders driftigen aard te matigen, zijne ge-
voe-

voelens te leiden! Zij zou weldra zijne toestemming tot ons huwelijk verworven hebben. En thans...

Brigitta.

Dit is het uur der beproeving, freule! Blijf standvastig in den geloove, en gij zult het goede behouden.

Charlotte.

Papa verbiedt ons alle bijeenkomsten. Gedurende zes weken, heb ik niet eenmaal met hem alleen mogen zijn.

Stoffel.

Maar des te meer geschreven. Daar weet Stoffel van te spreken.

Brigitta.

Vaderlijke voorzigtigheid, zorg en kommer, duizend onaangenaamheden. Mijnheer is anders de beste man van de wereld.

Charlotte.

De geliefdste vader!

Brigitta.

Maar de strikken der liefde De eerbaarheid

C h a r l o t t e.

Is veilig in de hoede der deugd. Nog nimmer zijn onze harten door den adem der wellust besmet geworden. Papa kent Wichers. Hij zelf gebruikt hem tot de meest belangrijkste zaken, en is van zijne eerlijkheid overtuigd. — Welligt in dit oogenblik, wie weet aan welk gevaar hij zich weder moet blootstellen! God der getrouwe liefde! geleid zijne schreden. Welke gevaren hem ook omgeven, uw engel zij met hem!

D E R T I E N D E T O O N N E E L.

De vorigen, Wichers.

W i c h e r s.

En met u, lieve Charlotte! (*omarming.*)

S t o f f e l.

Dat je de koekkoek! Als dat papa eens zag!

C h a r l o t t e.

Hoe zoo onstuimig, mijn waarde? Deze brief...

W i c h e r s.

Bevat het geluk mijnes levens, onzer liefde, en het behoud van uwe moeder en broeder. Uw vader heeft mijne vurigste wenschen verhoord. — God sterke u! Bid voor het wel gelukken mijner pogingen.

C h a r-

Charlotte.

Verklaar mij.

Wichers.

Niet één woord, niet ééne fillabe! Een eed boeit mijne tong. — Uw vader zal dadelijk hier zijn; vond hij mij bij u, dan ware ik verlooren. — De Hemel sterke u! Vaarwel, liefste Lotje! (*hij rukst zich uit hare armen en vertrekt.*)

VEERTIENDE TOONEEL:

Charlotte, Brigitta.

Charlotte.

„Vaarwel, liefste Lotje!” — Hoe wonderlijk ben ik te moede. Vrees..... hoop..... „Uw vader heeft mijne vurigste wenschen verhoord....” Hij zal gewis het onmogelijke beproeven; ik ken hem. Geen gevaar zal hem wederhouden. En redt hij hen!.... Dan, dan!.... Maar mislukken zijne pogingen, komt hij alleen terug.... Helaas!... O mijne moeder! uwe dochter kan niets voor u doen! — Niets?... Ja! ik kan den Hemel voor uwe redding smeeken. Terwijl mijn goede Wichers krachtadig voor u werkt, zal Charlotte voor u bidden.

Brig

Brigitta.

Maar gij praat in het oneindige weg, freule! Gij schermt in het wild, en weet nog van niets. Lieve God! Ik ben immers ook eene Christinne.

Charlotte.

Gevoelt gij dan niets, vrouw Brigitta? Hoorde gij dan niets?

Brigitta.

Meer dan mij lief was, freule! En hoe zal ik het bij mijn' heer uw' papa verantwoorden! Lieve tijd! Hij vloog regelreht in hare armen, zonder dat ik arm schepsel het beletten kon; en hij was weder weg, voor ik hem mijne vrome vermaningen konde mededeelen. Kinderen! kinderen! waar moet dat henen?

Charlotte.

Heb medelijden met mijne zwakteid.

Brigitta.

Maar uw papa heeft het zoo stellig verboden, en mijn geweten.....

Charlotte.

Kan zich door eene onschuldige daad nimmer be-
gwaard vinden. Mijn hart....

Bri

B r i g i t t a.

Ach! dat booze hart. De jeugd handelt naar haar hart; maar wanneer men tot rijpere jaren gekomen is, heeft men steeds den Hemel voor oogen.

C h a r l o t t e.

Naar mijne kamer, Brigitta! Ik heb nergens rust noch duur. De wereld is mij te klein. Mijne moeder! . . . Mijne geliefde! . . . Zal er dan nooit weder een' schoonen morgen voor mij aanbreken!

(beiden af.)

V I J F T I E N D E T O O N E E L.

S t o f f e l, *(alleen.)*

Of er nooit weder een' schoonen morgen voor je aan breken zal? Wat belijft je? Sta maar wat vroeger op, freule Charlotte! 't Is alle morgen mooi weêr. Maar, ja wel! als de zon ons goeden morgen zegt, ligt zij nog in de veêren. — Hemeltje! hemeltje! dat dametje is tot over de ooren verliefd. — Hoe liefjes! he! he! Als een paar tortelduifjes, lagen ze daar in elkanders armen. Is het nou tijd, om aan zulke gekheden te denken, terwijl het daar buiten gaat: pif! paf! paf! Maar, zacht eens! heb ik den geheelen dag wel één schot gehoord? Denken mijne landslui, dat wij nu onzen buik al vol hebben? Of zouden ze mischien een uiltje knappen? Ja, ziet

E

fla-

slapen is eene schoone zaak. Als ik ereis Generaal word, slaap ik zeker een gat in den dag. — (*hij zet zich op een' stoel.*) Dan zou het wat beter gaan, als (*hij geeuwt.*) Ik heb, warempeltjes! reeds slaap van de weêrstuit. — He! he! Ik zit hier wat gemakkelijk. De Generaal heeft mij bevolen hier te blijven (*hij geeuwt*): maar niet verboden (*hij geeuwt onder maal*) te slapen. Hij is voor niemand..... te spreken..... Ik... ook... niet... ja.... ik...
 . (*hij slaapt in.*)

Z E S T I E N D E T O O N E E L.

Van Thijnen, Stoffel, (*slapende.*)

V a n T h i j n e n .

De Generaal heeft mij bij zich laten nooden, of, om de waarheid te zeggen, ontboden. En, ziet! nu is er niemand, om iemand bij zijne excellentie, met eeren, alleronderdanigst te presenteren, en te zeggen: „manhafte heer Generaal! daar komt voor je „aangezigt verschijnen de heer ingenieur Jochem van „Thijnes, scheinolonderwijzer in de fortresse Koeverd- „den;“ ik zeg Koeverdoren..... Hm! hm! (*hij zich zelve*) borden, gorden, horden, porden, worden... En zoo voort! en zoo voort! O, dat Koeverdoren is een verschrikkelijk rijmwoord! (*hij neemt een snuifje*) Wat zou er nu weder zijn! Ja, zonder mij kunnen ze niets uitregten. Hier is de heer, daar zijn de knech-

knechten. Ha ha ha!... Die groote lui, poe, pah, poe! zij schrijven zich de eer van alles toe. En wij arme duivels moeten toch, om zoo te spreken, al zou men de nek er bij breken, de kastanjen uit het vuur halen. En spreek je van beralen.... O jemi-ni joosje!.... Nu, nu! het zal wel komen, als die vreemde sprinkhanen maar weder op weg zijn, naar.... naar.... Romen. — Of onze dominé ook op zijn' neus zal kijken! Dat zal wat anders zijn, dan zijn weleerwaarde, alle zondagen, de stoof op den predikstoel na te dragen, of de jongens het a b c te leeren, en die bengels de Catechismus in de ribben te smeren. — Het regeren is ook niemand zoo eigen als een schoolmeester. Wij regeren, in her kleine, over kerk en staat, en — wee hem, die ons tegenpraat! — Mijne Rebecca heeft het mij altoos al gezegd, en de wijze vrouw had wel degelijk recht: „Vadér! zeide zij dan;” de plak is u als aangebo-
 „ren. En de plak is het voornaamste van de zaak;
 „want in een wel georganiseerde stad — of je 't vat? —
 „moeten alle de burgers onder de plak zitten. Enkel
 „maar om de pitten!” — Jochem, Jochem! welke schoo-
 ne tijden tsan u voor de deur! Tast toe: gij hebt
 de vrije keur! Hoe deftig zult gij met uwe vrouw,
 met mevrouw van Thijnen, boven aan in de burge-
 meesters bank pronken! En als het dan nieuwe jaars
 dag wordt, en alle de osfen, die mij nu geen stutver
 in de week schoolgeld willen geven, ons zeer nedrig
 komen complimenteren!.... Wacht maar, je stu-
 gels!

gels! ik zal je *mores* leeren. Zij zullen zweeten, moet je weten, angst zweet. doods zweet! zij zullen gevoelen, dat ik Jochem van Thijnen. hun burgemeester ben. — Wie had dat ooit gedacht! Ik, de eerste burgemeester van mijn geslacht! (*hij ontwaart Stoffel.*) — De Hemel behoeft mij! Wat zie ik? een slapende ezcl. Als de Generaal hem eens zoo aantrof..... Meester Stoffel! — Stoffel! (*hij schreeuwt hem in de ooren*) Stoffel!

S t o f f e l, (*slapende.*)

Een roffel? ik dank je.

V a n T h i j n e n, (*hem schuddende.*)

Ontwaak, gij eeuwige droomer!

S t o f f e l.

Een romer? geef maar op, man!

V a n T h i j n e n.

Hij denkt al weder bij de flesch te zijn. Stoffel! zeg ik. (*Hij schudt hem zoo lang, tot dat hij achter over valt; Stoffel trekt van Thijnen met zich mede, die hoed en pruik verliest.*)

V a n T h i j n e n.

Os!

S t o f f e l.

Ezels!

V a n

V a n T h i j n e n .

slaapkop!

S t o f f e l .

Krassende raaf! (*zij slaan op.*)

V a n T h i j n e n .

Waarom bij den dag te slapen?

S t o f f e l .

Waarom mij in mijne rust te stooren?

V a n T h i j n e n .

Ik heb mijne pruik en hoed verloren.

S t o f f e l .

Tot je dienst, mijn heer de koster! (*hij raapt de-
zelve van den grond op, en overhandigt ze aan van
Thijnen.*)

V a n T h i j n e n , (*de pruik opzettende.*)

Wat is toch een koster zonder pruik?

S t o f f e l .

Een Generaal zonder degen. Ha! ha! ha! Meester
koster! zit je verstand in de pruik? Zie, als ik dat
wist... Wat zeg je? Als ik eens met eene pruik
op de parade kwam. Maar zeg, wat wil je nu ei-
genlijk?

V a n T h i j n e n .

De heer Generaal heeft mij ontboden. Hij wil met mij spreken.

S t o f f e l .

Nu, dan koom je net van pas. De Generaal is voor niemand te spreken.

V a n T h i j n e n .

Dat weet ik beter. Dien mij maar aan.

S t o f f e l .

Die geestelijken willen toch alles beter weten. Mijn heer stond daár, en zei tegen mij — tegen Stoffel, weet je? — Stoffel! ik ben voor niemand te spreken. En nu weet de koster het beter! — (*hij haalt eenige koperen penningen uit zijn' zak.*) Hoor eens, geleerde man! weet je mij ook te zeggen, welk een foort van gold dit is? Men vindt het in sommige kogels.

V a n T h i j n e n .

Het is geen geld.

S t o f f e l .

Ei zie eens! Dat zou geen geld wezen! Lees maar eens, wat er op staat.

V a n

V a n T h i j n e n .

Onbekende karakters; zoo als wij geleerden zeggen. Niets dan tooverfiguren, die men er in gedaan heeft, toen men de kogels bezweerde.

S t o f f e l .

Wat je zegt! Tooverfiguren! Ik dank je, mijnheeren de bischoppen! *(hij werpt de penningen buiten het tooneel.)* Bah! . . . Die schijnen wel met den duivel in verbond te staan.

V a n T h i j n e n .

Zult gij mij nu eindelijk aandienen? Het is lands dienst, Stoffel!

S t o f f e l .

Ja, al was het kerkendienst! De Generaal zet: ik ben voor niemand te spreken. *(hij gaat zitten.)* En al praatje nu tot morgen avond, *(bars)* ik ben voor niemand te spreken.

V a n T h i j n e n .

Hij zet zich, waarachtig! weder tot slapen. Ik zal dan maar geduld moeten hebben, tot de Generaal zelf komt. *(Stoffel lacht.)*

Z E V E N T I E N D E T O O N E E L.

Brigitta, de vorigen.

V a n T h i j n e n.

Zie daar de eerzame jonkvrouwe Brigitta!

B r i g i t t a.

Welkom in dezen huize, heer koster! Wat is er van u begeeren? *(tot Stoffel.)* En gij, wat maakt gij daar? *(hij lacht.)* Kunt gij niet spreken? *(hij knikt ja.)* Spreek dan! *(hij schudt neen.)* Jouw druiloor! Wacht maar, mijnheer de Generaal zal u de tong wel weder los maken.

V a n T h i j n e n.

Mejufvrouw! de Generaal heeft mij laten roepen.

B r i g i t t a.

Hij is thans in zijn kabinet. Dan, zoo gij mij gelieft te volgen, zal ik u gelegenheid verschaffen, om hem, bij het verlaten van hetzelfde, te ontmoeten.

V a n T h i j n e n.

En ootmoedig te begroeten. Met vermaak! *(Stoffel ziet hen lagchende aan, en schudt met het hoofd. Brigitta en van Thijnen af.)*

A C H T.

A C H T T I E N D E T O O N E E L.

Stoffel, *(alleen.)*

Buiten mij! buiten mij! Ik doe wat mij bevolen is; daar wijk ik geen vingerbreed af. En nog regent het somtijds rottingölie. Wat zou het zijn, zoo ik eens even als een ander. . . . In allen gevallen is het toch goed, dat van Thijnen mij wakker gemaakt heeft. Als de Generaal mij in dien toestand gevonden had, dan zou 't er gewaaid hebben. Jongens kinderen! mijn rug, mijne beenen! Dat hagel-sche dansen! Het is toch een raar volk, die Groningers! Terwijl mijnheer de Bischoep aan de zuidzijde met die eeuwige brommers op de stad speelt, spelen zij aan de noordzijde, bij de Ebbinge-poort, *(dansende en als op de wool spelende)* hofsafa! tingelingela! — Zie, die blinde Steven is wat een goed speelman! Dat moet ik zeggen. — Maar hoor ik daar mijnheer de Generaal niet? Op je post, Stoffel! op je post! *(hij stelt zich aan een' hoek van de deur, en vertrekt vervolgens op een' wenk van den Generaal.)*

N E G E N T I E N D E T O O N E E L.

Rabenhaupt, de Hertog van Holstein-Pleun;
Stoltzenburg, Jorman en van Eijbergen.

R a b e n h a u p t, *(achter de schermen.)*

Ik ben reeds van de zaak onderrigt. Van Thijnen?

begeef u naar den drenkelers dwinger, en wacht daar mijne bevelen. (*binnen*.) Nog een oogenblik, mijne heeren! Ik ben u van ganscher harte dankbaar, voor de deelneming, die gij in mijn bijzonder ongeluk hebt gelieven te nemen. Het vertrouwen kennende; waar mede gij mij vereerd, heb ik den kapitein Wichers naar van Galen gezonden, zonder ulieden hier vooraf konfchap van te geven. Ik heb pligt en huwlijkemin in een verbond doen treden; en bijaldien — het geen de Hemel behoede! — gade en zoon het offer der onmenschelijkheid moeten worden, dan zal het bewustzijn, dat ik alle geoorloofde middelen ter hunner redding in het werk gesteld heb, mij, hoop ik, sterken.

De Hertog.

De nader ingekomene berigten van Buiten en ter Borgh stemmen daar in overeen, dat de vijand, heijmelijk, alles gereed maakt tot zijnen aftogt.

Stoltzenburg.

Toen hij zag, dat geweld hem niet baatte, begon hij met dreigementen. Nu deze ook vruchteloos zijn, zal hij zich misfchien van list willen bedienen. Ik vertrouw dien aftogt nog niet.

De Hertog.

Wij kunnen op onze hoede zijn. Maar indien zij morgen eens in vrede aftrokken..... Het was nooit te vergeten!

Stolt.

S t o l t z e n b u r g.

Zoe de zending mislukt, zullen de polakken en vrijwilligers den eersten aanval doen. Het overige zij God en onzen moed bevolen.

R a b e n h a u p t.

Wel gezegd, mijn vriend! God en onzen moed zij het overige bevolen. Zoo de Hemel vóór ons is, wie zal tegen ons zijn! Mannen-spitsbroeders! gij zijt, naast God, mijn hoop en verwachting. Wat zeg ik!..... de mijne! Gij zijt de hoop en verwachting van gansch Nederland. Op u rust, in deze bange oogenblikken, het veege gemeenebest. Nederland staat en valt met u, en gij — met Nederland! Ja! eeuwige eer of eeuwige schande wacht u. Kiest!.. Maar neen; niet kiezen! Die in twijfel staat, heeft slechts eene keus. En dit was nooit uw geval. Gij hebt voor lang reeds beslist. Gij kent en doet uwen plicht; en gij zijt bereidwillig dezelve, des noods, met uw bloed te verzegelen. Dit weet ik. — Komt! Gaan wij weder op de wallen van Groningen den vijand toonen, dat wij, gelijk heel Groningen, niets meerder verfoeijen, dan, ten kosten van onze eer en nationaal bestaan, naar Frankrijks wet te leven. Voor God en het Vaderland! *(allen trekken de zwaarden, herhalen de laatste woorden, en gaan af.)*

Einde van het eerste Bedrijf.

T W E E D E B E D R I J F.

Het Tooneel verbeeldt de schans die het Munstersche leger ter plaats van het tegenwoordige geregt had opgeworpen. Op den achtergrond ziet men eene batterij; aan het laatste scherm, ter linker zijde van den speler, eenen toren met een' omgang; op den voorgrond, ter regter zijde, is een gebouw het welk men zien kan, dat door de belegeraars tot een verblijf van den kommandant vervaardigd is. De andere schermen ter regter zijde verbeelden hutten van rijk en stroo, die ter linker zijde patissaden en walen. Over de batterij heen, ziet men de stad Gröningen, gelijk zij zich destijds aldaar voordeed.

E E R S T E T O O N E E L.

Enige soldaaten, die zich met onderscheidene spelen vermaken. Vrouw Machtelt, zittende bij een' kruiwagen, waarop een vaatje met drank.

E e r f t e S o l d a a t.

Schenk nog eens in, vrouw Machtelt!

V r o u w M a c h t e l t.

Dat is het zesde glas, Hans! — Boter bij den visch!

E e r f t e S o l d a a t.

Hoe! moet ik je vooraf betalen?

V r o u w

V r o u w M a c h t e l t .

Heb ik niet reeds vijf glazen geborgd? En daa
het oude.

T w e e d e S o l d a a t .

Hij heeft een gebeugen als een snaphaankogel, maar
een keelgat als een bomketel.

E e r f t e S o l d a a t .

Ik geef zoo wel crediet als een ander. En op
era' heiligen dag moog je me niet manen.

A l l e n .

Daar heeft Hans gelijk in.

V r o u w M a c h t e l t .

Dat 's waar: maar ik behoef je ook niet te bor-
gen. Nu, daar dan! Maar gij vergeet het niet:
'tis het zesde; en een daalder van ouds.

E e r f t e S o l d a a t .

Op je gezondheid, vrouw Machtelt! à vous, Gar-
rit Jan!

D e r d e S o l d a a t .

Op het overgaan van Groningen!

T w e e d e S o l d a a t .

Ja, dan kun je dat vat eerst nog wel leeg drin-
ken.

ken, en de roes in Munster gaan uitflapen: want die verduivelde Groningers.....

E e r s t e S o l d a a t.

Apropos! van slapen gesproken: wij hebben die kleine jonge slapende in dien toren gebragt. Heilige Huberius! welke oogen zette hij op, toen hij wakker werd!

T w e e d e S o l d a a t.

Ja, wat de Bischof nu met dien jongen wil beginnen, is mij te geleerd.

D e r d e S o l d a a t.

Ze zeggen, dat het een voornaam kind is.

T w e e d e S o l d a a t.

Hij was er ten minsten brutaal genoeg toe.

E e r s t e S o l d a a t.

Ik had de wacht bij de dame. Die sprak geen woord, en zij zag mij aan, of zij mij op wilde eeten. Ik werd, waarachtig! bang bij die moedige schoone.

T w e e d e S o l d a a t.

Zou het ook eene oude kennis? En die jonge.....

V r o u w

Vrouw Machtelt.

Schaam je jouw niet, Harmen! Een Bisfchop...
foei!

Tweede Soldaat.

Foei? Ja, je zoudt ook wel foei zeggen, niet
zoo? Is de Bisfchop niet net zoo wel foldaat, als
wij?

Derde Soldaat.

Laat die gekke praat achterwege! Als de hopma
het hoorde....

Eerste Soldaat.

Hoort eens, jongens! Weet je wel, dat het Keul-
sche kwartier dezen nacht verlegd is?

Tweede Soldaat.

Onder ons! Uit alles wat ik zie, geloof ik, dat
we fchielijk den aftogt zullen blazen. Al de voor-
raad, die hier was, is reeds achteruit gezonden. En
ons gefchut, nu! als dat ons de poorten openen
moet, zal het laat worden.

Eerste Soldaat.

Als ze ons komen atakeven, zijn wij er om koud.
Daarom nog maar eens gedronken! Schenk in,
vrouw Machtelt!

Vrouw

Vrouw Machtelt.

Boven de zes ga ik niet. Eerst geld!

Eerste Soldaat.

Eerst geld? Je bent veel brutaler dan ik. In zes weken heb ik zelf geen kruis noch munt gezien. Wanneer ik nu eens tegen mijn' hopman zeide: „eerst geld!” Wat zou hij zeggen, he? Kom, vrouwtje! borg jij mij, ik borg den Bisfchop.

Vrouw Machtelt.

Praatjes! — Niet met al. Geen geld, geen drank.

Eerste Soldaat.

Harmen Jan! geef jij dan nu een glas.

Derde Soldaat.

Ik ben zoo glad als een aal, man! (*tegen vrouw Machtelt.*) Wil je me borgen op de overgave van Groningen?

Vrouw Machtelt.

Liever op sint Jutmis, wanneer de kalveren op het fjs dansen. Ik dankje.

Tweede Soldaat.

Wel nu! dan heb ik nog aan de hand. Daar is mijn' laatsten schelling, jij stiefkop! Nu geschonken, dat de kralen er op staan.

E e r.

Eerste Soldaat.

De beker in de hand, maats! en dan het oude
 lied, ter eere van onzen Harmen. — Vrolijk, jonge
 lui! Wij zijn maar eens in de wereld. (*Vrouw
 Machtelt schenkt; met den beker in de hand, zinget
 de krijgslieden het volgende koor.*)

Wij zonen van Mavors, aan 't strijden gewoon,
 Wij juichen en klinken, op vrolijken toon.
 Kartouwen, kanonnen, 't gekletter van 't zwaard,
 Niets maakt in het strijden den krijgsman vervaard.
 Maar heeft hij het bloed eens als water zien stroomen;
 Dan dient er een beker ter viering genomen.
 Hij roept dan, vol vrolijk, het blijde hoerah,
 En geeft, noch in 't drinken, noch vechten, genaë.
 Zoo zien wij de Franschman en Brit triomferen,
 En Munster en Keulen gansch Neerland verheeren.

Bij schuimende glazen voegt spelen en dans,
 Voor 't lagchende meisje verwisfelt de lans!
 En vrolijk gesprongen met Trijntjen in 't rond,
 En dan eens een kusje gedrukt op den mond.
 Na 't strijden en roven, na 't moorden en blaken,
 Verlangen de helden naar zoeter vermaken.
 Zoo roept men, vol vrolijk, het blijde hoerah,
 En geeft, noch in 't drinken, noch kussen, genaë.
 Zoo zien wij de Franschman en Brit triomferen,
 En Munster en Keulen gansch Neerland verheeren.

T W E E D E T O O N E E L.

Hopman Mooij, de vorigen.

M o o ij.

Zoo vrolijk, mannen! dat zie ik gaarne.

S o l d a t e n.

Goeden morgen, mijn heer de Hopman!

M o o ij.

Begeef u thans in de wacht, en ieder naar zijne tent. Mijnheer de Bisfchop wil hier eenige oogeblikken alleen zijn.

T w e e d e S o l d a a t, *(ter zijde.)*

Wis en waarachtig met dat dametje! Dacht ik het niet!

M o o ij.

En gij, moedertje! wat doet gij hier? Weg met uw kraam! Ik weet niet hoe zijne doorluchtigheid het zoude opvatten. *(Allen vertrekken; de soldaten herhalen onderwijl de twee laatste regels van het lied.)*

D E R D E T O O N E E L.

Hopman Mooij, alleen.

Een vervloekt handwerk, waar in men alles moet verduwen, wat men ons verkiest op te leggen! Nu weder cipier; en dat nog het ergste is, van de deugd en onschuld zelve. Gij zijt de oorzaak van dit alles, laaghartige Schuilenborgh! Sedert gij het oor van den Bisfchop hebt, fchijnen eer en braafheid bij ons hun affcheid gekregen te hebben. — En hoe weinig kan men toch op de trouw van eenen man rekenen, die, gelijk hij, na zijn' eed aan de staten verbroken te hebben, zijne geboortestad ontvlugt is, en thans door helfche aanblazingen derzelve ondergang tracht te veroorzaken. Zulk een mensch is tot alles bekwaam. Ziet hij zich hier in zijne verwachtingen eens te leur gefield, misfchien verraadt hij dan nog wel zijn' eigen' meester.

V I E R D E T O O N E E L.

Van Galen, Schuilenborgh.

Van Galen, (*tegen Mooij.*)Laat ons alleen. (*Mooij vertrekt.*)

S c h u i l e n b o r g h.

Een fchoone dag! Als uwe doorluchtigheid het mij wil veroorloven.

V a n G a l e n.

Met al mijn hart, waarde geheimraad!

S c h u i l e n b o r g h.

Hij wilde dan naar niets hooren?.... O, het is
een dolkop!

V a n G a l e n.

De aannadering der Brandenburgsche troepen, en
boven al het gesloten traktaat met den Duitschen Kei-
zer, noodzaken mij tot den terugtogt. Zoo dezelve
flechts in eene goede orde volbragt worde, ben ik
gaarne te vreden, en zal een gunstiger tijdstip af-
wachten.

S c h u i l e n b o r g h.

Indien echter de brief eene betere uitwerking deed?
En dan mevrouw van Rabenhaupt zelve....

V a n G a l e n.

Die schijnt even onverschrokken te zijn, als haar
gemaal.

S c h u i l e n b o r g h.

Zij heeft eene zwakke zijde; deze is mij bewust.
Ik ken haar van hare jeugd af aan.

V a n G a l e n.

Eene oude minnares mischien?

S c h u i l.

Schuilenborgh.

Historietjes, die spoedig vergeten worden.

Van Galen.

Maar in een hoekje van het geheugen opgeteekend
blijven tot een' bekwanier' tijd: niet waar?

Schuilenborgh.

Als uwe doorluchtigheid de zaak aan mij wilde
opdragen....

Van Galen.

Onder ééne voorwaarde; en dan zeer gaarne. Waacht
u voor geweld. Men geraakt zoo ligt in opspraak.

Schuilenborgh.

Vleijen en dreigen. Tot het uiterste zal het niet
komen. Men zou echter sommige voorbereidselen....

Van Galen.

Ik laat alles aan u over: maar, nog eenmaal! geen
geweld; al ware het ook alleen, om het oog der we-
reld. Deze valt zoo gaarne op het geestelijke kleed,
vooral wanneer er vrouwen en kinderen mede in het
spel komen. Leer dit van mij, mijn vriend! die
deugd weet te veinzen, is sterker dan de deugd zel-
ve: want alle de listen en lagen der hel staan hem
ten dienste. De belangen van den Staat eischen som-
tijds

tijds, dringend, groote ongeregtigheden. Deze neemt de staatkunde voor hare rekening: maar in personeele omstandigheden rigt men strenger. Die daar in groot wil schijnen, moet weten te leven.

S c h u i l e n b o r g h.

Voortreffelijk! moet weten te leven. Uwe doorluchtigheid is een voorbeeld van wijsheid en deugd.

V a n G a l e n.

Mijn geweten verzekert mij dikwijls het tegendeel. In het onderhavige geval kan ik het zoo niet nemen. Het belang van mijn Land, te klein om eenen onafhankelijken staat te vormen, vordert gebiedend deze aanwinst. Tot het verbond der twee magtigste Vorsten van Europa toegetreden, had ik mij de uitvoering van mijn plan als zeer gemakkelijk voorgesteld. In den beginne, ging alles ook even voorspoedig.

S c h u i l e n b o r g h.

De Hemel zegende uwe regtvaardige zaak.

V a n G a l e n.

Het zij zoo. Gij deed mij gelooven, dat ik, ter verovering dezer stad, mij slechts met mijn leger voor de wallen had te vertoonen.

S c h u i l e n b o r g h.

Het gezond verstand, mijne plaatselijke kennis....

V a n

V a n G a l e n.

Vonden zich beide bedrogen. Wat is er van die, door u zoo zeer opgevijzelde, bijeenkomst van gemagtigden geworden? Van de misnoegdheid en den ouden wrok over het kasteel van Maurits?

S c h u i l e n b o r g h.

Eene tienjarige afwezigheid kan veel verandering te weeg brengen. Had men slechts de toevoer kunnen beletten, zoo dat mijne vrienden in de stad een voorwendfel gehad hadden, om het zaad van tweedragt in de harten der smalle gemeente te zaaijen; o! die zaden zouden als dan welig opgeschoten zijn, en zich alomme verspreid hebben, ook in de raadsvergaderingen.

V a n G a l e n.

Bij het hevigste bombardement heeft zich niet een stem voor ons doen hooren. Ik ken de Groningers beter dan gij. De eeuwige strijd met de Bischoppen van Utrecht heeft hen, sedert meer dan zes eeuwen, doen kennen als een stijf en korzel volk, dat, in vrijheid geboren en jaloersch op zijne aeloude regten, wars is van het juk eener vreemde overheersching, en zich niet straffeloos laat hooren. Drie jaren na uwe vlucht heb ik zelf hunne dapperheid en het onvermogen der misnoegden ondervonden. En hadden de omstandigheden, de schoone uitzigten, die gij wegens hunne onderlinge verdeeldheid mij dagelijks voor oogen hield, mij
niet

niet verblind, ik zou dit beleg waarschijnlijk niet zoo ligtelijk ondernomen hebben.

S c h u i l e n b o r g h.

Nog deze list, uwe doorluchtigheid! Veroorloof mij slechts nog deze poging, dan.....

V a n G a l e n.

Gaarne, offchoon ik aan den goeden uitflag twijfel. Ik begeef mij met den oversten luitenant Grubbe naar Helpen, en zal de uitkomst uwer onderneming afwachten. (*van Galen af.*)

V I J F D E T O O N E E L.

Schuilborgh, *alleen.*

S c h u i l e n b o r g h.

Alle raderen zijn in beweging. — Verstandige mevrouw van Rabenhaupt! het uur der wrake is daar. Jaren achter een smeulde de vonk in mijnen boezem. Thans vat zij vlam. Opent gij mij de poorten, en staan wij als overwinnaars op de breede markt, als dan is het, als landvoogd, in mijne magt, mij op uw gansch geslacht te wreken. En dan, nu ja! dan moogt gij leven, leven om in schande en vertwijfeling u zelve te dooden! Liefde... ha, ha, ha! Wraak, bloedige wraak heeft hare plaats vervangen.

Zij

Eij zal mij geworden, ja, eindelijk! Alle mijne moeite en zorgen worden op eens beloond. „Ik laat alles aan u over:” zoo sprak hij immers, die Bischoffelijke huiche. . . . R! . . . eer ons iemand hoore. — — Beproeven wij eerst haar kind. (hij klopt aan den toren) Hei daar! De knaap zal ongetwijfeld veel op het hart der moeder vermogen. Kinderliefde — geen beter sleutel tot het vrouwelijk hart! Ik zal hem weten te gebruiken. (een soldaat komt uit den toren) De kleine gevangene! (de soldaat gaat weder naar binnen) Lagchende, vriendelijk nu, teeder, vleijende, meelijdig, ten eenemaal de vriend van papa en mama! Ook bij kinderen dient men omzigtig te zijn.

Z E S D E T O O N E E L.

Schuilenborgh en Hendrik. (De soldaat vertrekt weder, maar laat de deur van den toren open staan.)

S c h u i l e n b o r g h.

Welkom, lieve kleine man! Kom nader bij mij. Zijt onbevreesd! (hij vat hem bij de hand en kust hem.) Men heeft u immers geen leed gedaan, hoop ik!

H e n d r i k.

Ach, mijn lieve heer! Zij hebben mij mijne goede mama ontnomen.

H

S c h u i l e n b o r g h

Schuilenburg.

Arme jonge!

Hendrik.

Ja. Ik lag, in een' diepen slaap, op een zacht bed;
en toen ik ontwaakte, lag ik in dien akeligen to-
ren, op den lelijken kouden grond.

Schuilenburg.

Het zal wel schielijk beter worden.

Hendrik.

Zal het? O! dat is goed! Maar mijne lieve ma-
ma, waar is mama dan nu?

Schuilenburg.

Digt bij u, mijn kind! en wel te vreden.

Hendrik, *(hij gaat haar zoeken.)*

Waar? Waar? O! breng mij gauw bij haar...

Schuilenburg.

Aanstonds, lieve kleine! gij bemind uwe mama
immers, niet waar?

Hendrik.

Dat is eene zotte vraag. Mijnheer heeft zekerlijk
geoit eene mama gehad?

Schui-

Schuil en b o r g h.

Hm! hm!.... En uw papa?

H e n d r i k.

Ach, mijnheer! mijn lieve papa en mijne zuster!..
Ik heb hen in zoo lang niet gezien, en ik verlang
toch zoo naar hen. Mama schreide dag en nacht;
maar ik troostte haar telkens, als ik bij mijn ontwa-
ken van verre onze vlag nog op den grooten toren
zag. Dan zeide ik tegen mama: „Goddank! de
„vijand is nog niet in de stad.”

Schuil en b o r g h.

Weet gij wel, dat ik ook tot den vijand behoore?

H e n d r i k.

Ja? Is mijnheer dan ook soldaat?

Schuil en b o r g h.

Ik ben de vriend, de geheimraad van den Bisfchop,
jongetje!

H e n d r i k, (*eenigzins ruggelende.*)

Raad? raad? Hebt gij dan die slechte raad aan
den Bisfchop gegeven, om ons zoo ongelukkig te
maken? Dan is mijnheer een slegt mensch, en dan
durf ik niet langer bij mijnheer wezen.

H a

Sch u i e

S c h u i l e n b o r g h

Deugeniet! Wat zeg je daar? (*zich herstellende,*
achter.) Blijf maar, ik meen het zoo kwaad niet.
 Hoor! gij bemind uw papa en mama, zegt gij. Dat
 is braaf van u. Gij zoudt dus ook gaarne zien, dat
 zij weder bij elkander waren.

H e n d r i k

Zeker; zeer zeker!

S c h u i l e n b o r g h.

En mama heeft u ook lief?

H e n d r i k

O! mijnheer!... mijne lieve mama!...

S c h u i l e n b o r g h.

Wel nu, ik zal haar hier laten komen, en haar
 zien te overreden, om aan uwen papa te schrijven.

H e n d r i k.

Dat doet mama zeer gaarne.

S c h u i l e n b o r g h.

Zij behoeft maar te schrijven, dat papa de stad
 aan ons overgeve; als dan geleidt gij, met uw eigen
 handje, uwe mama weder bij uwen papa en zuster.

H e n

Hendrik.

Dat kan niet zijn, mijnheer!

Schuilenborgh.

Verwondert u dat zoo? Waarom niet?

Hendrik.

Om dat papa het niet doen zoude, al schreef mama ook honderd brieven. En om dat mama niet in staat is, papa zoodanig te bedroeven,

Schuilenborgh.

Bedroeven?

Hendrik.

Neen! neen, mijnheer! dat gaat niet aan. Mama doet het niet, papa doet het niet, en ik zou het mama ook niet eens willen aanraden. Ik kan wel hooren, dat mijnheer geen foldaar is. Papa zegt altoos: (*zijns vaders stem nabootzende*) „dood vechten of overwinnen!” Ja, en papa is toch een wijs man.

Schuilenborgh.

Maar zoo wij nu met met geweld de stad innemen?

Hendrik.

Zoo lang papa leeft, zal dat zeker niet lukken. O! als papa kwaad wordt, zoo als verleden, toen

onze Jakob — die valfaris! — gestolen had; of dan!..... Breng mij bij mijne mama, mijnheer! Ik mag hier niet langer wezen. Lieve mama! uw Heinje zal u wel vertroosten. (*hij vat Schuilenborgh dristig bij de hand*) Toe! wijs mij haar. Ei toe!

S c h u i l e n b o r g h.

Geenzins, stoute jonge! Holla! (*de soldaat verschijnt*) Breng de kleine guit weder naar binnen. Gij kent mijne bevelen. Draag zorg, dezelve naauwkeurig uit te voeren.

H e n d r i k, (*half schreijende*)

Zal ik dan mijne mama nooit wederzien?

S c h u i l e n b o r g h.

Zoo dra zij het gal bevelen, kleine Alexander!

H e n d r i k

Ik heet geen Alexander; ik heet Hendrik. Maar ik wil toch een' Alexander worden: want Alexander was een heel, heel groote held, zegt papa.

S c h u i l e n b o r g h.

Volvoer mijn last! (*de soldaat brengt Hendrik weg, die met verachting op Schuilenborgh nederziet.*)

ZEVENDE TOONEEL:

Schuilenborg, *alleen.*

Een geboren held, die jonge! Maar evenwel nog wat te jong, om een' rol te spelen. Met dat al een ongeschikt werktuig tot mijne ontwerpen. Doch, sparen wij hem nog wat. Thans kome de hoofdpersonage. Hetsche magten! staat mij bij. De brief moet geteekend, volstrekt! (*de soldaat verschijnt weder.*) Ja, zoo. Dat zij kome! (*de soldaat verdwijnt.*) Juist. In allen gevalle ben ik zeker van mijne wraak. Valt zij niet in het net, dat ik haar spanne, en mislukt mij derhalve de overgave, wel nu! dan vare zij heden nog met den jonge ter helle! De ellendeling, mijn doodvijand!..... hun lot zal hem treffen, tot in het merg van zijn gebeen- te. Als sneeuw voor de lente-zon, zoo zal hij weg- teeren. Hij zal het hooren, ja! vreeslijk zal hem in de ooren donderen, dat het den voortvlugtigen Schuilenborgh was, die hen den dolk in den boezem druk- te. Ha! welk eene strelende gedachte!.... Men komt. — Dat zij niets ontdekke.

ACHTSTE TOONEEL.

Schuilenborgh, *mevrouw van Rabenhaupt.*
(*op een' wenk van Schuilenborgh, vertrekt de soldaat.*)

Mevr. Rabenhaupt.

Op uw bevel, mijne heer!.... God in den hemel!
Schuilenborgh!.... S c h u i-

Schuilenborgh. 38

Ja, mevrouw! Schuilenborgh. Ooderrigt van het verschrikkelijke lot, het welk u boven het hoofd hangt, waagt hij zijn' rang en invloed er aan, om u te redden.

Mevr. Rabenhaupt.

Gij? Wat wil men dan van mij? Wat heb ik misdreven?

Schuilenborgh.

Eigenlijk niets; maar — uw gemaal voert het bevel in de vesting, die wij belegeren. Is dit niet genoeg? De woestheid des soldaats, vreemd van alle beschaafde deugden, en de staatkunde tevens eischen van uwen man de stad over te geven, indien uw leven hem dierbaar is. Wanneer hij echter halstarrig,....

Mevr. Rabenhaupt.

En zijn antwoord?

Schuilenborgh.

Bijaldien de toestand van zijne liefste panden dezes opoffering vorderde, en hem zulks uit eene eigenhandige verklaring van u, zijne gade, gebleek, dan — zou hij aan God zijne zaak, aan ons de stad overgeven.

Mevr.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Onmogelijk! Nimmer zal mijne hand eene dergelijke verklaring onderschrijven. *Dan*, zeidet gij. Jat mijn goede, eerlijke Karel kende mij. Hij wist wel, dat ik te groot ben voor eene dergelijke laagheid.

S c h u i l e n b o r g h.

Mevrouw! de eer....

M e v r. R a b e n h a u p t.

Halt!.... gij moogt dit heilige woord niet uitspreken, sedert gij een vijand van uw Vaderland geworden zijt.

S c h u i l e n b o r g h.

Gij hoont mij, en miskent mijne oogmerken.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Ik ken u; dat weet gij. Ik ken alle de lage listren, welke gij gestadig in het werk steldet, om het vuur van twist en tweedragt onder de leden van den raad, mistrouwen omtrent de regenten onder het volk aan te stoken. Toen men eindelijk uwe streken moede, u dege regte straf wilde doen ondergaan, onttrokt gij u aan dezelve door eene snelle vlugt. Gij zijt het, die den Bisfchop tot onzen val aanvuurde, gij alleen!.... Foei, schaam u! Nimmer heeft een edel mensch, hoe ook mishandeld, zich tegen zijn Vaderland gewapend.

S c h u i l e n b o r g h.

Wij beöogen alleenlijk het geluk der stad. De in-
 neming derzelve zou de goede gemeente eindelijk
 eens van het knellende juk der dwingelanden verlos-
 fen, die, onder den schoon-schijnenden naam van
 volksvrienden, hare regten en privilegiën vertrappen,
 en willekeurig met hare vrijheid, leven en bezittin-
 gen omfpelen.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Is er niet een tijd geweest, in welke gij trouwe
 zwoert aan de staten? Wie ontfloeg u van dien
 eed?.... Gij zijt een meinedige, een verrader van
 uw Vaderland!

S c h u i l e n b o r g h.

Uw schelden kan mij niet beleedigen; uw ongeluk
 verontschuldigt u. Mevrouw! in den name der
 menschheid bezweer ik u! Uw lot, dat van uwen
 gemaal en uwe kinderen, zelfs dat van uwe vaderstad
 — alles hangt in dit oogenblik van u af. Laat mij
 niet vruchteloos uwe redding besloten hebben. Nóg
 zijt gij mij dierbaar, en....

M e v r. R a b e n h a u p t.

U dierbaar?.. Gij mij redden?... Ja! gelijk hét on-
 nozele lam door den wréden wolf gered wordt... Zoo
 dierbaar! — Maar echtet vrees ik uwe klaauwen niet.
 Gij siddert immers. Of meent gij, dat ik u niet doorzie,
 tot

tot op den bodem van uw eerloos hart?.... Is de maat uwer zonden nog niet vol, wel nu! vergiet dan ook mijn bloed, op dat zij overvloedige. Een offer meer of minder, wat zoudt gij dat tellen! — Hier boven wordt er toch getrouw boek van gehouden, en de duivelen zul u ren eenigen dage uw loon niet onthouden.

S c h u i l e n b o r g h.

Niettegenstaande uwe jaren, wist zich uw karakter staande te houden. Nog altoos de zelfde!

M e v r. R a b e n h a u p t.

Ik zou het stamhuis mijner vaderen onwaardig zijn, onwaardig de vrouw van den edelen Rabenhaupt te wezen, zoo ik u nog langer het oor leende.

S c h u i l e n b o r g h.

Gij mistrouwt mijne woorden, en miskent mijnen ijver. De Bisfchop heeft mij bevolen met goedheid of geweld u hier toe te noodzaken. Bedenk, dat het belang van den Staat alle uwe opofferingen heiligt; bedenk, dat, zoo gij het tot het uiterste laat komen, uw onschuldig zoontje....

M e v r. R a b e n h a u p t.

Mijn zoon!... mijn Hendrik!.... Konde ik uw beeldenis voor een' oogenblik vergeten!...

Schuilenburg.

Een lief knaapje, wij kennen elkander reeds. Stel u gerust, mevrouw! — Een enkele pennetrek voert hem in uwe armen.

Mevr. Rabenhaupt.

Kon ik voor mijn leven het zijne koopen, o! gaarne, gaarne gaf ik het.... Maar mijn Vaderland, mijne geboortestad overleveren in de handen van barbaren!.... De eer van mijnen eerlijken gemaal, de roem mijner brave voorvaderen, mij zelve verraden!..

Schuilenburg.

Slechts één pennetrek: wat is ligter dan dit!

Mevr. Rabenhaupt.

Kovd, ongevoelig man! Het doet u wel, mij zoo te zien lijden. Zeg het maar: is het zoo niet? Het teedere gevoel der natuur hebt gij nimmer gekend. Barbaar! tijgers moeten u opgevoed hebben. (*na eenig stilzwijgen*) O! om Gods wil! om den schoot, die u baarde! om de borsten, die gij gezogen hebt! ik bezweer u, bij alles wat u lief en dierbaar is op aarde en in den hemel! geef mij mijnen zoon weder, of ontruk mij het leven.

Schuilenburg.

Gij zijt geheel geestdrift. Slechts één pennetrek. Maar neen! gij moet niet. O! het is ook veel zoe-
ter

ter met eene Spartaanfche vaderlandsliefde voor het
behoud der stad eenen zoon op te offeren, dan....

M e v r. R a b e n h a u p t.

Houd op!

S c h u i l e n b o r g h.

En wat klinkt het schoon: „De nakomelingschap
zal mijne daad vereeuwigen.” De altoosdurende
wroegingen van het geweten, o! wat zouden die!
Bij ieder feest worden zij door de vreugdekreet des
dankbaren volks gesmoord. De Staat rigt misfchien
wel een gouden standbeeld voor u op.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Monster! gij martelt mij.

S c h u i l e n b o r g h.

Niet waar? Dit streelt onze eerzucht, onze ijdel-
heid. — Arme vrouw! hoe verschrikkelijk misleidt
u uwe verbeelding.

M e v r. R a b e n h a u p t, (het hoofd afwendende)

Ga weg van mij, satan! (zij zwijgt eenige oogen-
blikken, doch geeft alle teekens van een' hevigen twee-
strijd; eindelijk keert zij zich schielijk om naar Schui-
lenborgh, en spreekt in den toon eener ijslijke koelbloo-
digheid.) En zoo ik dan het leven van mijn kind
voor den ondergang van mijne moederstad wilde koop-

gen, wie verzekert mij, dat ik, daarna, met mijnen
zoon in veiligheid kan aftrekken?

S c h u i l e n b o r g h.

Gij geeft dan in het einde aan de rede gehoor?

M e v r. R a b e n h a u p t.

Antwoord! (*bij zich zelve*) O mijn zoon! mijn
zoon!

S c h u i l e n b o r g h.

Bedaar, bedaar slechts! Holla! (*de soldaat ver-
schijnt op den omgang van den toren*) Doe, wat ik u
gezegd heb! (*vertrekt weder*)

N E G E N D E T O O N E E L.

*De vorigen, Hendrik en de Soldaat. (op den
omgang van den toren)*

H e n d r i k.

Mama! Lieve mama!

M e v r. R a b e n h a u p t.

O mijn zoon! mijn zoon! Groote God! help mij,
of ik verga!

S c h u i l e n b o r g h.

Een oogenblik! Zijt zoo goed dezen te ondertee-
ke-

kenen. (hij gaat naar de tafel, die voor het huis staat; legt een papier op de tafel, en neemt de pen in de hand)

M e v r. R a b e n h a u p t.

Lieve Hendrik! hoe duur staat mij uw aanzijn!

S c h u i l e n b o r g h.

Mijne zorg behield hem in het leven: uwe liefde zal hem aan zijnen vader weder geven. — Maken wij een einde aan deze onderhandeling.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Maar, in gevalle Rabenhaupt de overgave der stad eens bleef weigeren: hoe dan?

S c h u i l e n b o r g h.

Hij zal uwe bede gehoor geven.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Maar gesteld: hij deed het eens niet?...

S c h u i l e n b o r g h.

Dan blijft gij tot de geheele onderwerping des Lands in onze magt. Doch, tot loon van uwen goeden wil, wordt u dan het bezit van alle uwe goederen verzekerd; uw zoon aan uw moederhart terug geschonken, en gijlieden overeenkomstig uwen rang behandeld.

M e v r.

M e v r. R a b e n h a u p t.

En zekerlijk in uw menschlievend gezelschap...
 Neen! (*zij werpt de pen weg*) Al stonden ook alle
 de magten der helle in verbond tegen mij op; al stort-
 ten zij ook alle hunne folteringen over mij uit! (*met*
waarde) ik teeken niet. — Woed, en brand en
 blaak, en pijnig mij tot mijnen laatsten snik; mijn
 dood zal mijne zegepraal zijn. Er is een God, een
 wreeker der onschuld in den hemel! Eenmaal zül-
 len wij met ons beiden voor hem staan; gij en ik.

S c h u i l e n b o r g h.

Uw trots braveert mij. Zeer wel. Gij hebt uw
 vonnis uitgesproken. (*op eenen wenk van Schuilen-*
borgh, zet de soldaat Hendrik den dolk op het hart.
Hendrik staat zijne oogen ten hemel, en vouwt zijne
handen.)

H e n d r i k.

Mama! God — mama!

M e v r. R a b e n h a u p t, (*in de uiterste*
wanhoop.)

Almagtige!

S c h u i l e n b o r g h.

Mier de pen, ginds de dolk! Wat wilt gij?

M e v r.

Mevr. Rabenhaupt.

Den dood!..... Maar neen! neen! Dat hij leve! O Karel! Karel! vervloek mij niet. Het moederlijk gevoel..... Ik kan niet langer! (*op een wenk van Schuilenborgh, laat de soldaat Hendrik los.*)

Hendrik.

Lieve mama! ik wil wel — ik wil wel sterven. Niet schreijen, lieve mama! niet schreijen om Heintje! Goede nacht, lieve mama! ik ga naar de engeltjes, hier boven in den hemel. (*Mevrouw Rabenhaupt waggelt naar de tafel, en vat de pen op, om te teekenen.*)

TIENDE TOONEEL

De vorigen, Mooij.

Mooij.

Mijnheer de geheimraad! een vijandelijk officier...

Mevr. Rabenhaupt.

Ha!.... God zij gedankt! (*zij laat de pen uit de hand vallen*)

Schuilenborgh, (*ter zijde.*)

Vervloekt! (*tegen Mooij*) Wel nu?

K

Mooij.

M o o ij.

Hij nadert de schans. Zijne doorluchtigheid en de overste-luitenant Grubbe komen van Helpen aanrijden.

S c h u i l e n b o r g h.

Doe de bezetting in de wapenen komen.

M o o ij.

't Is reeds geschiedt.

S c h u i l e n b o r g h.

Geef dan uwe verdere bevelen, en laat mij nog een oogenblik alleen. (*Mooij af.*)

E L F D E T O O N E E L.

De vorigen, behalven M o o ij.

S c h u i l e n b o r g h.

Brengen wij thans onze zaken ten einde.

M e v r. R a b e n h a u p t.

In de tegenwoordigheid van uwen Vorst wil ik mijne zaak bepleiten.

S c h u i l e n b o r g h.

Zoo gij een oogenblik aarzelt..... (*men hoort de trompet.*)

H e n.

H e n d r i k.

Hoort gij, mama! papa's trompetter.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Stil, kind! (*tegen Schuilenborgh*) Gij zaagt mijne standvastigheid op het punt, om voor uw geweld te bezwijken. De natuur zegepraalde over mijnen moed: maar de Voorzienigheid heeft mij gered. De Bisschop, laat hij zijn wie hij wil! — erger dan gij, booswicht! kan hij onmogelijk wezen.

S c h u i l e n b o r g h, (*ter zijde.*)

Veinzen wij. (*luid*) Ha, ha, ha! Afspraak, anders niet! Mevrouw! uw moed heeft den toets doorgestaan. (*tegen den soldaat*) Breng de jongen in veiligheid.

H e n d r i k.

Ach, lieve mama! nu moet ik weder in den duisereeren toren.

M e v r. R a b e n h a u p t.

Ga, mijn zoon! God waakt over u. (*Hendrik wordt weder binnengeleid. — Hij werpt zijne moeder kushandjes toe, en ziet haar zoo lang aan, als hij kan.*)

S c h u i l e n b o r g h, (*ter zijde.*)

Er is nu geene andere uitkomst! (*luid*) Gij keert

voor een oogenblik in uw vorig verblijf terug, om daar na eene ongestoorde rust te smaken, *(ter zijde)* in den schoot des grafs!....

M e v r. R a b e n h a u p t.

Wat ook uw oogmerk zijn moge, eerlooze hui-
schelaar! God is nabij: gij hebt het gezien. Aan
zijne handen beveel ik mij en mijn kind. *(de sol-
daat, die weder op het tooneel is gekomen, brengt
mevrouw Rabenhaupt weg, en sluit de deur van den
toren achter zich toe.)*

T W A A L F D E T O O N E E L.

Schuilborgh, alleen.

Mijn ontwerp is, helaast verijdeld: maar evenwel
zult gij mij niet ontkomen. Het tijdstip, waarin
gij denkt te overwinnen, zult gij sneven. Ja, ver-
nietigen zal ik u, u en uw gebroedfel! Deze toren
worde ulieder graf. Onder deszelfs puin hoop bedol-
ven, zult gij in helsehe pijnen uwe nierswaardige
ziel uitblazen. *(hij ziet gedurig schichtig achter zich
om.)* Is daar iemand?... Ik meende mijn' naam te
hooren noemen. — Mijn medehelper... verraden...
mij!... Hoe kan ik zulke gedachten hebben. Een
rolletje dukaten zal hem den mond wel snoeren. En
anders moge hij zelf mede in de lucht vliegen.
Zoo deden immers de ouden ook. Dan moest ik
zelf mijn aanklager al wezen.

D E R.

D E R T I E N D E T O O N E E L .

(Men roert de trom; op den wal wordt een schildeplicht geplaatst; een officier en acht mannen bezetten den achtergrond.)

Van Galen, Grubbe, Mooij en Wichers.
(De soldaten presenteren hunne geweren; van Galen zet zich neder.)

V a n G a l e n .

De vijandelijke officier! (Wichers komt op, vergezeld door Mooij.) Men ontbind hem. (Mooij doet het.) Wat is uwe begeerte, mijnheer?

W i c h e r s .

Uwe doorluchtigheid, uit naam van zijne excellentie den generaal Rabenhuys, dezen brief ter hand te stellen. — (hij geeft denzelfven over.)

V a n G a l e n , (hij breekt den brief open en leest.)

„Ik geloof, dat mijne dapperheid uwe doorluchtigheid bekend is. Als held zult gij mij vereeren; hier mede durf ik mij vleijen. Als mensch heb ik op geenerlei wijze uwe achting verbeurd. Zult gij uw hart dan sluiten voor den billijken eisch van een braaf krijgsman, die zijn pligt doet? Gij in uwe, ik in mijne betrekkingen, beide zijn wij

„mannen van eer, en kunnen vragen, als zoodanig
 „behandeld te worden. Zoo de heiliche raadgevin-
 „gen der gewaande vrienden, die u schijnen te om-
 „ringen, u niet ten eenemaal doof voor reden en
 „godsdienst gemaakt hebben, dan heb ik hoop, dat
 „wij ons op eene meer waardige en eervolle wijze
 „zullen bevredigen. De stad, die onder mijn bevel
 „staat, heeft niets gemeens met vrouw en kind.
 „Maar echter bied ik u, ter uitwisseling voor hun,
 „één overste en tien officieren aan. Het zijn dap-
 „pere mannen! De verantwoording neem ik op
 „mij, en zal derzelve uitlevering, dadelijk bij
 „de overlevering van mijne dierbaarste panden, doen
 „ter uitvoer brengen. Nog eens! Gij zijt mensch
 „en krijgsman; wat meer is, gij zijt een dienaar
 „van den hoogen God, die de onschuld nooit ver-
 „laat.“

„KAREL VAN RABENHAUPT.“²⁹

„Kommandant der stad Groningen.“³⁰

V a n G a l e n, (*na zich een oogenblik be-
dacht te hebben.*)

Het doet mij leed, mijnheer! maar dit voorstel kan
 in geene aanmerking komen. — Uw bevelhebber kent
 mijn verlangen, en de gunsten, aan hetzelfde verbou-
 den. Zijn wederstand wordt ongehoorzaamheid aan
 den algemeenen wil. Zijne hardnekkigheid zal de ten
 onderbrenging en verdeeling van uw Land niet we-
 derhouden.

W i c h e r s.

Uwe doorluchtigheid! als mensch smeek ik u; schenk mij de vrijheid van deze bulpelooze vrouw en haar onschuldig kind. Niet slechts om mijnen waardigen meester, wiens geluk zij uitmaken, maar ook om u zelven, smeek ik u dit. Of waant gij, dat het uwen krijgsroem tot eere zal strekken, niet aan vuur en staal, maar louter aan een toeval uwe laurieren verschuldigd te zijn?.... Immers, wat anders dan toeval was het, dat mevrouw Rabenhaupt en haar zoontje, door uwe voorhoede op hare landhoeve overrompeld, in uwe handen bragt? O! mogten wij de helden der oudheid, Cijrus, Camillus, Scipio en andere in u zien herleven!

V a n G a l e n.

Jongeling! wie gaf u regt, mij rekenschap van mijn gedrag te vragen? — Mijn belang duldt niet, van mijnen eisch af te zien. Alles, wat ik voor u doen kan, is — de tijd der keuze te verlengen tot morgen middag, ten twaalf uren.

W i c h e r s.

Dat is niets anders, dan de regtspleging uit te stellen. De edele Rabenhaupt blijft getrouw aan zijn woord van eer.

V a n

V a n G a l e n.

Waar toe uwe rampen te verlengen? De honger moet ons immers eenmaal uwe poorten ontsluiten.

W i c h e r s.

Nooit! Alle zeegaten zijn ons nog open.

V a n G a l e n.

De Engelsche vloot heeft dringende bevelen, om alle uwe havens te sluiten. Als dan zal de stad eindelijk voor het gebrek moeten bukken.

W i c h e r s.

Zoo lang wij nog in het gat der noorder haven kunnen kijken, vreezen wij geen gebrek (*).

V a n G a l e n.

Geene verdere tijdverspilling! Ga, en meld den Kommandant mijn laatste antwoord.

W i c h e r s.

(*) Hier wordt gezinspeeld op den ouden zerk van Kop, gebeiteld in den voorgevel van het huis, staande alhier op den hoek van de Kijk-in-'t-jat-sstraat bij den boog, met het onderschrift: ick kiek nogh int; uit welk huis men regstreeks in het gat der haven ziet. De beide Groninger rivieren, de en Hunse, vloeijen aldaar in elkander en stroomen, vereenigd, onder den naam van Reitdiep, naar de Soltkamp, waar zij in de Noordzee vallen.

W i c h e r s.

Het is dus niet mogelijk uw hart te vermurwen

V a n G a l e n.

Dit pantser beschermt mijne borst tegen een verkeerd mededoogen. Vertrek, en handelt gijl. naar uw welgevallen! *(op een wenk van van Galen, wordt Wichers geblinddoekt.)*

W i c h e r s. *(ter zijde.)*

Waar redeneringen en gebeden niet werken, mogen onze wapenen beslissen! *(hij vertrekt met Mooij en de soldaten.)*

V E E R T I E N D E T O O N E E L.

Van Galen, Schuilenborgh, Grubbe.

S c h u i l e n b o r g h.

In der daad, ik bewonderde het geduld van uw doorluchtigheid. Hoe trotsch!

V a n G a l e n.

Hij sprak voor zijn' meester. Zijne stoutheid behaagde mij zelfs.

G r u b b e.

Hij sprak als held; hij gevoelde als mensch. — Maar deze edele hoedanigheden zijn sommigen geheel vreemd.

L

s c h u i j e

S c h u i l e n b o r g h a

Meent gij mij?

G r u b b e.

Waarom juist u? Ik heb geen regtstreekfche be-
doeling: maar indien uwe doorluchtigheid mij toef-
ftaat mijne meening onbewimpeld te zeggen....

V a n G a l e n.

Gaarne. Ook gij bezit immers mijn geheel ver-
trouwen.

G r u b b e.

Ik zal mij nimmer hetzelfde onwaardig maken.

V a n G a l e n.

Laat hooren dan!

G r u b b e.

Zoo lang men mevrouw Rabenhaupt en haar zoön
met de, aan haren rang verſchuldigde, achting be-
handelde, heb ik mij nimmer over haar bekommerd.
Er zweefde mij wel eens, van verre, zoo iets voor
de oogen, even als of het beneden ons ware, op
eene zwakke vrouw en haar kind ons geluk en roem
te bouwen: maar ik ontweek die gedachte.

V a n G a l e n.

Kon ik een betere borg tegen de mishandeling mij-
ner krijgslieden bezitten?

G r u b b e.

G r u b b e.

Geene. Deze aanmerking schreeuwde ik ook mijn geweten toe, en — het zweeg.

S c h u i l e n b o r g h.

Het verstand en het belang moeten altoos met de eer hand aan hand gaan.

G r u b b e.

Wat is heiliger dan de eer van een' soldaat?
Het zweeg; zeide ik. Maar ach! het wil niet langer zwijgen; ja! het schreeuwt luidkeels tegen mij aan.

S c h u i l e n b o r g h.

En waar over?

G r u b b e.

Daar over, dat mijn goede, brave meester, voor wien ik d'ezend maal mijn leven wil opofferen, door den duivel tot eene slechte daad vervoerd is.

V a n G a l e n.

Grubbe!

G r u b b e.

Het ijs is gebroken! En al zou het mij nu mijn leven, en wat meer is, uwe gunst kosten, mijn Vorst! ik moet mijn' geprangden boezem lucht geven.

V a n G a l e n.

Welaan dan!

G r u b b e.

Zijt gij blind?.... Steekeblind?.... Zijn uwe
oogen gesloten? Ziet gij dan niet....

S c h u i l e n b o r g h.

Wat?

G r u b b e.

Dat uit uwe Judas oogen den duivel sikkert! Dat
gij de slang uit het paradijs zijt, die mijnen haven
incester deze zonde heeft aangeraden! Bij de heilige
moeder Gods! had ik het vooraf geweten, nimmer
ware ik de overbrenger van dezen onwaardigen voor-
slag geweest.

V a n G a l e n.

Gij drijft uwe vermetelheid te ver.

G r u b b e.

Ik beken het: bij ieder ander legerhoofd waagde
ik mijn leven; maar het hart van mijnen meester
maakt eene uitzondering. — Doorluchtige Vorst! ik
bezweer u bij het edele stamhuis, waar uit gij ge-
boren zijt! bij den bischoppelijken staf, die gij voert,
bezweer ik u! *(hij werpt zich aan de voeten van*
van

van Galen) bezoedel uwen roem niet. Geef de vrouw aan haren man, de zoon aan den vader terug. Uwe edelmoedigheid zal hem sterker treffen, dan uwe hardheid. Hij is immers een held!

Schuil en b o r g h. (*bij zich zelve.*)

Wat duivel! waar zal dat heen!

V a n G a l e n.

Waar zijn uwe gedachten!

G r ü b b e.

O! op den rechten weg. Ziet gij niet, mijn Vorst! dat bijzondere personeels haat de drijfveer dezer elsendige daad is? Sluit uw oor voor dezen penneheld, die gaarne in één droppel inkt — ja! zoo bitter is hij — duizenden zijner voormalige stadgenooten zou verdrinken, en zich dan nog van den blaam trachten te zuiveren, met te zeggen: het was op hoog bevel.

V a n G a l e n.

Sta op! Ik vergeef hen. (*ter zijde*) Ontijdige edelmoedigheid! — (*overtuid.*) Doe wel aan uwe vijanden; zegt immers de H. Schrift.

Schuil en b o r g h, (*ter zijde*)

Vervloekt!

V a n G a l e n.

Zij blijven echter als gijzelaars in mijne magt, en genieten mijne bescherming, (*ter zijde*) die ik u en hen ter zijner tijd wel betaald zal zetten!

S c h u i l e n b o r g h, (*ter zijde.*)

Ik herleef!

G r u b b e, (*kust van Galen de handen.*)

Dank, goede meester! (*tegen Schuilenborgh*) Ziet gij wel, dat de deugd altoos over de ondeugd zegeviert?

S c h u i l e n b o r g h.

Ik weet inderdaad niet, wat gij bedoeld. Het is mij onbegrijpelijk.

V a n G a l e n.

Het beste is, dat wij waarschijnlijk, door deze verlenging, onzen aftogt verzekerd zien. Eer de morgen daagt, moet het gros van ons leger in veiligheid zijn. (*tegen Grubbe*) Gij neemt het bevel der Bellingwolder schans op u. Aan die vesting is mij alles gelegen, dewijl dezelve mij steeds den weg in dit Land openhoudt. (*tegen Schuilenborgh*) Gij hebt haar immers niet tot het uiterste gebragt?

S c h u i l e n b o r g h.

Ik voorzag dit oogenblik, en liet hen weder van hier vervoeren. (*Men*

(Men hoort twee schoten.)

V a n G a l e n , (tegen den schildwacht;
die op den wal staat.)

Ziet gij eenige beweging naar de zijde van de stad?

S c h i l d w a c h t .

Er vielen twee kanonschoten van de stads wallen.

V a n G a l e n .

Het gewone teeken. Zij willen derhalve de vijandelijkheden hervatten, en ons den nacht niet vergunnen.

S c h u i l e n b o r g h , (ter zijde.)

Zoo zij ons hier overvielen, en ik eens in hunne handen raakte

G r u b b e .

Gij verbleekt, mijn heer de geheimraad! Gij zijt hier niet op uwe plaats, zie ik wel.

V a n G a l e n .

Het is hoog tijd onze maatregelen te verhaasten. —
De hopman Mooij!

V I J F T I E N D E T O O N E E E .

De vorigen, Mooij.

V a n G a l e n .

De verdediging dezer schans vertrouw ik aan uwen ijver.

ijver. Dezelve moet den vijand beletten, ons inden rug te verontrusten. Wordt gij niet aangevallen, dan verlaat gij vóór den dageraad dit nest, en volgt het hoofdkwartier. Morgen meld ik u uwe verdere bestemming. — Ligtzinnig krijgsgeluk! gij dient mij dezen zomer zeer slecht. Twaalf duizend man hier achter te laten . . . O! 't is ijslijk. Sint Marten, heilige patroon dezer stad! . . . waar door heb ik uwe gunst verloren? . . . Ik moet het bekennen: de vijand is niet zoo zwak, als men mij dezelve had afgeschilderd. Wij moeten ons derhalve gaan versterken. In den aanstaanden winter zult gij voor mij bukken, hardnekkig Groningen! Mijne standvastigheid, de magt mijner bondgenooten zijn mijne waarborgen. En dan, ja dan zullen wij ook afrekenen, graaf van Rabenhaupt! (*Van Galen, Schuilenborgh en Grubbe vestrekken. Schuilenborgh geeft Mooij eenen wenk.*)

Z E S T I E N D E T O O N E E L.

Mooij en de Schildwacht.

M o o i j.

Ja, booswigt! ik versta u. Den moord heb ik wederhouden: het overige zij voor rekening van den Biscshop, en God.

D e S c h i l d w a c h t.

Stil eens! . . . Ik zie aan de voorposten eene meer dan gewone beweging.

M o o i j.

M o o ij.

Dat men de wallen bezette, en op zijne hoede zij;
(Het krijgsvolk komt op het tooneel. Tegen de onderscheidene officieren.) Gij bezet de halve maan, en gij met uw volk het bastion, terwijl gij deze wallen bewaakt. *(Mooij trekt met de meeste manschappen af. De soldaten, die de wallen in het gezigt van den aanschouwer bezetten, leggen zich neder. De vrijwilligers onder Wichers beklimmen vervolgens de palissaden en overrompelen de Munsterschen. Deze verdedigen zich. Gevecht. De Munsterschen worden van het tooneel verdreven; een gedeelte werpt zich in het huis. Zoo dra het tooneel ledig is, ziet men de soldaat, die den toren bewoont, denzelven sluiten, en met eene brandende lont in de hand vertrekken. Het gevecht duurt voort. De Staatsche troepen beklimmen de wallen. Men vuurt uit het huis. Van alle kanten dringen de troepen op het tooneel. Die van de stad behouden het veld. Men ziet op den wal den Staten vlag. Op hetzelfde oogenblik springt de toren in de lucht. De deur vliegt open, het bovenstuk valt weg. Men ziet mevrouw Rabenhaupt en haar zoon, staande te midden van de vlammen. Zij roepen: hulp! redding! Wichers snelt den toren in.*

T A T E R E E L.

Einde van het tweede Bedrijf.

D E R D E B E D R I J F.

Het Tooneel verbeeldt de breede markt, in de nabijheid van het raadhuis.

E E R S T E T O O N E E L.

*Eene volksmenigte; mannen en vrouwen van allerlei ja-
ren en rangen.*

E e n B u r g e r.

Hebt gij dien slag gehoord, buurvrouw?

E e n e V r o u w.

Ach ja! Wat zou dat weér zijn?

B u r g e r.

Zeker niet veel goeds.

E e n G r i j s a a r d.

Wij zijn aan de ellende gewoon.

B u r g e r.

Weet gij er niets nader van, oude?

G r i j s a a r d.

Helaas! het hart breekt mij. Mijn zoon is ook mede. Dat zal weér koppen kosten! Mijne arme kinderen!

E e n

E e n D o o p s g e z i n d e .

Bedaar, goede man! het is ten besten van de stad. En men mag hopen, dat dit de laatste uitval zal wèzen. Dan heeft onze moed de vijanden van onze wallen verjaagd, en onze jonge lieden zullen hunne kindskinderen kunnen verhalen, hoe dapper zij gevochten hebben.

B u r g e r .

Ja, gijlieden spreekt veel van vechten, maar blijft zelve inmiddels te huis. Dan kan men er gemakkelijk over praten.

V r o u w .

Volhouden! volhouden! dat is hen in den mond be-
storven: maar zelf het hoofd er aan te wagen, daar bedanken ze voor.

D o o p s g e z i n d e .

Maak je niet driftig, vrouwtje! zoo onze gods-
dienst ons het bloedvergieten verbiedt, wij betrach-
ten evenwel onzen pligt, als getrouwe burgers.

V r o u w .

Ja, ja, in het hoekje van den haard, terwijl onze
mannen en kinderen de kogels en bommen om de
ooren vliegen.

D o o p s g e z i n d e.

Offchoon wij weêrloze schapen deze uwe verwijten geduldig moeten verdragen, zal ik echter met ronde taal uwe beschuldiging wederleggen. Wie waren het eerste bij de hand, wanneer er bij dag of midden in den nacht brand ontstont? Wie beklommen, onder een hagelbui van granaten, steenen, gloeiende kogels en bommen, de steilste daken, en blusten de hevigste vlammen? Wie zorgden voor de zieken en gekwetsten? Vele onzer broeders zijn hier bij omgekomen. Hoe vele lijdten nog aan hunne wonden, getuigen van hunne pligts-betrachting! Ik zeg dit niet, om er op te roemen: dat zij verre! Dan zou het zijne waarde verloren hebben.

B u r g e r.

Ja, dat weten wij wel: gijlieden zijt de nederigheid zelve, en bezit intusfchen het vette der aarde. Geld hebben ze als water.

D o o p s g e z i n d e.

Door onze vlijt en zuinigheid verkregen, terwijl velen uwer den zuur gewonnen penning verbrasten en verspilden.

B u r g e r.

Indien ik kommandant was, zou ik je lui wel leeren vechten, al zou ik je met stokslagen naar buiten drijven.

G r i j s.

G r i j s a a r d.

Bedaar, man! bedaar. Dat mensch beledigt u immers niet, terwijl gij daar en tegen als een onzinnige.....

E e n e V r o u w, *(die zich een weinig verwijderd had.)*

O menschen! zie eens, hoe veel volks komt daar uit de Ooster-sstraat! Zekerlijk wat nieuws!

B u r g e r.

Wat is er dan?

V r o u w.

Weet ik het!

A l l e n.

Dat moet ik zien! *(alle verwijderen zich, uitgezonderd de Doopsgezinde en de Grijsaard.)*

T W E E D E T O O N E E L.

De Doopsgezinde, de Grijsaard.

G r i j s a a r d, *(gaat voor een huis op eene sloep zitten.)*

Het zal wel nader komen.

D o o p s g e z i n d e.

Waarom gaat gij niet naar huis, goede man? Als er wat gebeurde, zoudt gij immers ligt een ongeluk kunnen krijgen.

G r i j s a a r d.

Ach! aan mij ware weinig gelegen. Voor mijne dochter..... haar gekerm heeft mij het huis uit gedreven!

D o o p s g e z i n d e.

Hebt gij dan aan het een of ander gebrek?

G r i j s a a r d.

O neen! onze brave regenten zorgen er immers voor, dat de behoeftrigen het noodwendige voor eenen geringen prijs kunnen bekomen, en daar voor ben ik dankbaar. Doch mijn zoon.....

D o o p s g e z i n d e.

Hij is in Gods hand. Ga uwe dochter troosten. En zoo uw zoon mogt sneuvelen, dan zal ik voor het onderhoud van zijne weduwe en kinderen zorgen.

G r i j s a a r d.

Edelmoedig man! hoe werd gij miskend.

D o o p s -

D o o p s g e z i n d e .

Ik ben geen rijk man, maar ik heb door 's Hemels zegen een klein vermogen bespaard. Verkwisting is zonde: maar zijnen behoeftigen medemensch te ondersteunen een pligt, een aangename pligt. — Wees maar goeds moeds!

G r i j s a a r d .

Ach! mijne oogen hebben reeds zoo vele rampen aanschouwd! En wat zal het einde nog zijn?

D o o p s g e z i n d e .

Moed gefchept! De Hemel is met ons. Gister zag ik, in het huis van een mijner buurvrouwen, daar nog een bewijs van, het welk een' goeden uitflag voorspelt. Een bom viel, door het dak van haar huis, in de woonkamer, en sloeg daar alles kort en klein. Maar één ding bleef, te midden van de verwoesting, ongeschonden. En wat was dit? Een glas, waarop het wapen van den Prins van Oranje geschilderd was. —

G r i j s a a r d .

Zeer opmerkelijk.

D o o p s g e z i n d e .

Hoe oud zijt gij reeds, vader?

G r i j s a a r d .

Negentig jaren. Helaas! ik zal uwe goedheid nimmer

mer kunnen beloonen. Mijn einde is nabij. Mogt ik maar, voor mijnen dood, mijne kinderen en kinds-kinderen tegen des vijands woede beveiligd zien!

D o o p s g e z i n d e .

Dit verleene ons de Hemel!

G r i j s a a r d .

Het jaar 1594. dat ons gewest uit de magt van Spanje verlost, heugt mij nog even. Ik was destijds een knaapje, zoo groot! Maar het is of ik hen nog zie, de dappere Maurits en Graaf Willem van Nassauw. Een heugchelijk nur!

D o o p s g e z i n d e .

Het welk ons groote zegeningen heeft aangebragt;

G r i j s a a r d s .

Het twaalfjarig bestand schonk ons zekerlijk eene groote verademing: doch wij hadden even wel nog met groote tegenspoeden te worstelen: tweemaal de pestilentie, anno 1623 en anno 1635, die acht jaren later door de geduchtste watervloeden gevolgd werden.

D o o p s g e z i n d e .

O mijne moederstad! hoe veel hebt gij moeten doorstaan. Maar het ging u gelijk de palmboom: gij groeidet tegen de verdrukking aan.

G r i j s a a r d s .

G r i j s a a r d.

Weldra volgde nu het groote gedenkjaar van 1648,
het einde van den tachtig-jarigen oorlog.

D o o p s g e z i n d e.

Toen kwamen er vooch jaren van rust en voorspoed;

G r i j s a a r d.

Zij kwamen. En wij genoten eene stille rust in
den schoot des vredes, toen eindelijk de Bisfchop...
Ach! nu heb ik alles verloren. — Mijne dochter!...
zag ik slechts mijnen zoon terugkeren! — Zijne kin-
deren fchreiden zoo bitter.

D o o p s g e z i n d e.

Eene menigte volks komt herwaards. Nu zullen
wij wel wat meerder hooren.

D E R D E T O O N E E L.

*De vorigen, een Soldaat, een gewonde Student,
op eene rofbaar gedragen.*

S t u d e n t.

Zet mij hier neder. (*het gefchiedt*) Mijn borst...
o!... ik kan niet... pijn... dood... Gronin-
gen!... ik fterf voor u... met liefde... o...
God!... voor... het... Vaderland... ontferm...
u... mijner... en... zege... voor... de
ftad... mijne... moeder... — God!... ik...
fterf... (*hij fterft.*)

N

D o o p s

D o o p s g e z i n d e .

Hij is niet meer!

S o l d a a t .

Hij stierf, in den bloei zijner jaren, den schoonen dood, den dood voor het Vaderland! Men brenge het lijk in zijne woning. (*de menigte vertrekt met de rosbaar.*)

V I E R D E T O O N E E L .

Doopsgezinde, Grijsaard, Soldaat.

D o o p s g e z i n d e .

Wie was die ongelukkige?

S o l d a a t .

Ongelukkige? . . . gelukkige! wilt gij zeggen. Het was een student, een der vrijwilligers, die dezen morgen is uitgetrokken.

G r i j s a a r d .

Zijn er dan reeds doden?

S o l d a a t .

Ja, oude! daar gehakt wordt, vallen spaanders. Per hij aan de vijandelijke schans kwam, had hij de houw al in de borst.

D o o p s .

D o o p s g e z i n d e.

Die onmenschen!

S o l d a a t.

Zeg dat niet: het waren soldaten, 'die hun' pligt deden, zoo wel als wij. Wanneer de vijand ons te na komt, schieten wij er op in, even of het myschen zijn. Maar hij is niet vergeefs gestorven: die geheele post is in de pan gehakt. Daar is geen muis van overgeschoten. Nu! die jonge knaap had ook den duivel in het lijf, vol vuur! — Het was een student, en daar was hij wat knap in, zeggen ze: maar daar heb ik geen kennis van.

D o o p s g e z i n d e.

De studeerende jeugd heeft de zucht voor Vaderland en vrijheid met de moedermelk ingezogen.

S o l d a a t.

Duizend bommen! Gij moest hen eens in het vuur zien. Onze oudste soldaten maken zij beschaamd. Zoudt gij het wel gelooven? Zij maken er een spel van. De kapitein Wichers noemt het *rust van blokherij*; de luitenant Ten Berghe *les*, en de vaandijk *Gockinga jagt-partij*.

D o o p s g e z i n d e.

Brave jongelingen! uwe laatste naneven zullen met aandoening uwe heldendaden lezen, en met eene edele

kerheid op het hooren van uwen naam uitroepen: „dit
„waren onze vaderen, de roem van Gruno's braven!”

S o l d a a t.

Nu zijn ze op de schans; fakkerloot!

G r i j s a a r d.

O mijn zoon! mijn arme zoon!

S o l d a a t.

Heb jij daar ook een' zoon bij? Wel nu, wees
dan maar gerust, de schans is aan ons. Ik heb de
tijding daar van bij den Kommandant gebragt. De
me man! die is nog eerst te beklagen.

D o o p s g e z i n d e.

Wie? Wie?

S o l d a a t.

Onze brave generaal Rabenhaupt. Zijne vrouw
en zoon waren in een' toren op de schans. De toren
vloog in de lucht, en zij verbrandden in dezelve,

D o o p s g e z i n d e.

Groote God!

S o l d a a t.

Gaat wat uit den weg, menschen! ginds ko-
men mijnheer de Generaal en de Burgemeester aan.

D o o p s

Doopsgezinde.

Volg mij, goede grijsaard! en wijs mij uwe woning. Het gewoel zal ieder oogenblik vermeerdereu. — Ons bijzijn zal uw treurig gezin tot troost verstrekken.

Grijsaard.

Gaarne. Hier kan ik ook niet blijven. Ach! mijne gemoedsrust heeft mij gansch en al begeven. (*hij vertrekt met den Doopsgezinden*)

Soldaat.

En ik ga eens zien, hoe de zaak zal afloopen. Als die gasten vertrokken zijn, zullen we niet weten, hoe stil wij het hebben. Dan drinken we nog eens weder een glaasje in vrede. (*Zij vertrekken.*)

V I J F D E T O O N E E L.

Rabenhaupt, Cluving.

Cluving.

In 's Hemels naam! stel u toch gerust.

Rabenhaupt.

Het is uit met mijne rust. Ongelukkig man! moeër gij dit beleven!

C l u v i n g.

Maar gij weet bij ondervinding, hoe weinig staat op zulke berigten te maken is. En al ware het ook, dat men eene vrouw en kind in de vlammen heeft zien staan, hoe kunt gij op het denkbeeld komen, dat mevrouw, uwe beminde

R a b e n h a u p t.

De bode zeide immers met eigen oogen gezien te hebben.

C l u v i n g.

Dat de toren gesprongen was.

R a b e n h a u p t.

Is er meerdere zekerheid noodig?

C l u v i n g.

De verwarring, die bij dergelijke gevallen heerscht; de damp der uitbarsting, de afstand — alles kan hem bedrogen hebben. Om welke redenen, zou de Biscop hen in deze schans geplaatst hebben?

R a b e n h a u p t.

Om te moorden, vriend! uit weêrwrak te moorden. Een toeval, een bloot toeval zal het nu heeten...

C l u v i n g.

Maar heeft hij niet geschreven, dat zij in zija hoofdkwartier

R a -

R a b e n h a u p t.

Zijn hoofdkwartier? . . . De hel is zijn hoofdkwartier en de duivelen zijn zijne trawanten. — Vriend! onze godsdienst leert ons zachtmoedigheid, menschlievenheid, deugd: maar zien wij niet derzelve heiligste grondbeginselen alomme miskend en vertreden?

C l u v i n g.

Het uitstel, door hem verleend?

R a b e n h a u p t.

Was geveinsdheid, priesterstreken! Wichers is hem voorgekomen, en ingevolge zijn last . . . Ongelukkige Sophie! Moest gij, gij en mijn Hendrik, het offer zijner onmenselijkheid worden!

C l u v i n g.

Ik bid u, schort uw oordeel op, tot de terugkomst van den bode.

R a b e n h a u p t.

Is zij dood, en heeft zij, slagtoffer harer deugd en moed, in eenen vuurpoel moeten stikken; is mijn zoon met haar een prooi der vlammen geworden! . . . Mijn zoon! teeder spruitje, vreugde mijner dagen! heeft de zeis des doods u reeds afgevaardigd, of — verschrikkelijke gedachte! . . . folte

teren u nog de hevigste pijn, moet gij onder duizende stuiptrekkingen eene rampzalige aarde verlaten! . . . Ha! dan zal ik uwen dood wreken, tienvoudig, duizendvoudig zal ik u wreken. Martelen zal ik uwe moordenaars, langzaam martelen, tot dat zij. . . .

C l u v i n g.

Kom tot u zelve, mijnheer! en geef der rede gehoor. Eenmaal moeten wij toch van onze geliefden scheiden.

R a b e n h a u p t.

Maar zoo! . . . zoo! . . . Huichelaar! ik zal uw voorbeeld navolgen, veinzen, liegen, bidden en moorden! Met de eene hand deele ik mijnen zegen uit, met de andere druk ik den dolk in de borst. (*wanhopig lagchende.*) Ik zal mijn' tijd afwachten, huichelen, zijn vertrouwen winnen, en dan — moorden. O mijn zoon! Sophia! Ik ben verloren; onherstelbaar verloren! Ik heb de stad behouden, maar mij zelve bedorven. Mijn geluk, mijn leven, mijne zaligheid zijn onherroepelijk vernietigd! (*hij valt in de armen van Cluyving.*)

C l u v i n g.

De schrik heeft u verbijsterd.

R a b e n h a u p t.

Niet waar? Gij hoopt nog op hunne redding?

C l u.

C l u v i n g .

Ik vind geene de minste reden, waarom gij u zeiven zoedanig zoudt kwellen! Matig uwe ontroering, herneem uwe tegenwoordigheid van geest, gij, anders geen voorbeeld van moed en standvastigheid!

R a b e n h a u p t .

Ach, mijn vriend! er zijn oogenblikken, waar in de stem der natuur alles zwichten doet. (*na eenig zwijgen*) Ik zal bedaard zijn, o ja. Ik zal het hoofd gerust in de armen mijner dochter nederleggen, daar ontsluimeren, en God bidden, dat hij mijne ontwaking verhaaste, om mij daar boven weder met gade en zoon te hereenigen.

C l u v i n g .

Begeef u naar uwe woning, en wacht met gelatenheid

R a b e n h a u p t .

Den slag, die mij verpletten zal. Gaan wij!

C l u v i n g , (*ter zijde.*)

Ziet daar zijne dochter! Welk een toestand!

R a b e n h a u p t .

Hemel! mijn kind

ZESDE TOONEEL:

Charlotte, *de vorigen.*

Charlotte.

Is het waar, papa! wat men verspreidt? Is er een mijn gesprongen? Zijn mama en Heintje? Ach God! ja, ik lees het in uwe oogen. — Die smart, die tranen Papa! zoo zag ik u nog nimmer.

Cluving.

Men heeft u misleid, freule! Eene kleine uitbarsting: maar de zege is ons.

Rabenhaupt.

Wat doet gij hier, mijn kind? Waarom het huis te verlaten?

Charlotte.

Brigitta en alle onze diensboden smelten in tranen. Al wat ik daar zie, herinnert mij ons onherstelbaar verlies. Ik loop gestadig heen en weder. Ik zoek mijne mama, mijn hroeder, mijn geliefde, en, ach God! ik ben alleen! Alleen voor altoos! Het geluk mijnes levens, mijne hoop, mijne aardfche zaligheid, alles, alles schijnt mij te ontvallen? En dan die uitbarsting, het gedurig schieten: o! de moed heeft mij geheel verlaten.

R. t.

R a b e n h a u p t.

Begeef u met den heer Cluving naar zijn huis; en wacht daar den uitflag af. Kom, mijn kind! ga mede.

C h a r l o t t e.

En gij, papa? !

R a b e n h a u p t.

Ik bégeef mij, werwaarts mijn pligt mij roept.

C l u v i n g.

Uw toestand gedooft niet, dat ik u verlate. Zoo de freule

C h e r l o t t e.

Ik mij van mijnen vader verwijderen? verwijderen in het verschrikkelijk oogenblik, dat . . . Welk een geyucht!

(Men hoort een verward geroep: Vivat! de vijanden zijn weg! De onzen hebben gezegepraald! Hoezee!)

C l u v i n g.

Het volk schijnt uitgelaten van vreugde.

R a b e n h a u p t, (tot Cluving.)

Vergezel mij naar buiten, mijn vriend! — Algoede Hemel! zoo uwe vaderhand mijne Sophia, te midden van de vlammen, nog eens Naar buiten, naar

buiten, op dat die doodelijke onzekerheid verdwijne! (*tot Charlotte.*) Gij, mijne dochter! voldoe aan mijn verzoek. Uw zwak zenuwgestel zou, door den eersten schok der hevigste droefheid of vreugde, te sterk ontroerd worden.

C h a r l o t t e.

Neen, papa! neen! Ik kan u niet verlaten. (*zij vertrekken.*)

Z E V E N D E T O O N N E E L : -

Van Thijnen, (*alleen.*)

V a n T h i j n e n.

Eindelijk zijn wij dan van den boozen verlost! Mijn gebed is verhoord. Zij zijn voort! ze zijn voort! Luidt nu de klokken! Barendje is vertrokken. Roert pauk en trom! Nooit komt hij weerom. Triomf! Wij zegepralen, ten spijt van heel Westfalen, en de Bisfchop zal 't gelag betalen. — — Mijn heer de Generaal schein niet in den besten luim te zijn; gewisfelijk wegens mevrouw en het kleine jonkertje. Wel nu! alle onze fcheepjes kunnen niet voor den wind zeilen. Mij dunkt, nu ze alles achter laten, zullen ze toch geene vrouwen en kinderen tot ballast mede nemen. Ik verloor, in allen gevalle, mijne
VROUW

Vrouw liever dan de burgemeesters plaats van Koëvorden. Mijn huiskruis is dikwijls eene regte bal-last. Maar, helaas! ik ben er mede opgescheept, en gemoedshalve kan ik haar niet over boord werpen. — Wat staat mij nu verder te doen... Stil! ik geloof, dat het maar best zal wezen mijne Rebecca den uitslag der geheele zaak te gaan vertellen. Hoe zal ze zich verheugen, die wrome ziel! Nu, nu! wij zullen ons te zamen verheugen. Ik roep alle mijne twaalf jongens bij elkander, ieder in zijn zondags pak, en dan vereenigen wij ons in den gezang, dat het heele huis er van davert, en de glazen uit het lood springen. En dan — regelrecht naar Koëvorden! Daar moet ik bij zijn! Satisfactie, blinkende, schitterende, bloedige satisfactie wil ik hebben. De dominé zal er eerst aan. Die heeft zijne knieën ook voor den Baäl gebogen. Hij had goed praten: „de herder mag zijne kudde niet verlaten.” Wij zullen dien wijsneus wel leeren, dat zijn rijk uit is. Hij zal moeten doen, wat Burgemeester van Thijnen wil, dat zal hij. — „Daar weet gij niet van;” bromde hij altoos. „Bemoei u gij u maar met uw a b c; en pas maar op, dat gij na uw dood niet met een gloeiende keren het land weér nameeten moet.” Ei, wat je zegt! Maar nu is het blaadje omgekeerd. Boontje komt om zijn loontje. En bij de minste afwijking zal Burgemeester van Thijnen hem het a b c leeren, dat hem de oogen overloopen. Dan kan hij een

boetpsalm aanheffen, en ons vergiffenis smeken. Dan zullen wij eens zien, of wij hem onze genade vergunnen zullen.

A C H T S T E T O O N N E E L.

De Doopsgezinde, de Grijsaard, van Thijnen.

D o o p s g e z i n d e.

Is het waarheid, vriend! wat wij hooren? Zijn de vijanden vertrokken?

V a n T h i j n e n.

Ik ben er zelf bij geweest. De aarde heeft zich als het ware geopend en hen verslonden, gelijk Korah, Dathan en Abiram. De schans, een ander Sodom, is door een' vuurregen vernield.

G r i j s a a r d.

Men heeft derhalve niet gevochten. Zie! de blijdschap geeft mijne voeten vleugelen. Kom, brave man! Kom!

D o o p s g e z i n d e.

Wachten wij hier liever de uitkomst af. (*tegen van Thijnen*) Vertel verder!

V a n T h i j n e n.

Waart gij er bij geweest, zoo als ik, dan was zulks

zulks onnoedig. Gij moet dan weten — *(ter zijde)*
ik zal er maar zoo wat van zeggen, die vent weet
toch nergens van — dat de Kommandant, om zoo te
spreken, niets zonder mij uitregt.

G r i j s a a r d.

Ei, ei.

V a n T h i j n e n.

Manhaftig trok ik de poort uit, en, ziet! met
vijftig man van ons volkje versloegen wij er twee-
honderd, terwijl er meer dan duizend voor onze
zwaarden de vlugt namen.

G r i j s a a r d.

Maar gij zijt immers ongewapend.

V a n T h i j n e n.

Na eigenhandig twaalf heidenen te hebben geveld,
lei ik mijn zwaard neder, en rustte van mijnen arbeid.

D o o p s g e z i n d e, *(ter zijde.)*

Die man is waanzinnig of beschonken. Vaarwel,
mijn vriend! Kom, oude man!

V a n T h i j n e n.

Gij wilt dan niet hooren, hoe de zaak geëindigd is?

D o o p s g e z i n d e.

Verfchoon mij; ik ga tot mijnent. Van de puin-
ho-

hoopen mijner woning wil ik de eerste fraal des ge-
luts zien aanbreken. — Voorwaards, oude!

G r i j s a a r d,

Ja, voorwaards! Welligt zie ik dan mijn zoon
weder. Welligt! — (*Zij vertrekken.*)

(*Men hoort eenig gerucht; in de verte weërgalmt
het hoosce.*)

N E G E N D E T O O N E E L.

Van Thijnen, *alleen.*

Wat zie ik! De Generaal en de kolonel Stoltzen-
burg? Ik wil niet hopen.... Uit den weg, van
Thijnen! als de Bischof mevrouw de Kommandant-
sche heeft medegenomen, dan begeer ik bij de eerste
uitbersting niet tegenwoordig te wezen. (*hij vertrekt.*)

T I E N D E T O O N E E L.

Rabenhaupt, Charlotte, Cluving, Stoltzen-
burg.

S t o l t z e n b u r g.

Er is geen gevaar, waarde Generaal!

R a b e n h a u p t.

Van waar dan die angst, kolonel? uwe ontroes-
ring, de schrik, toen gij mij ontwaarde, ... Spreek!

S t o l t z e n b u r g.

Stoltzenburg.

Verfchoon mij!

Charlotte.

Leven zij, of.....

Stoltzenburg.

Zij leven!

Rabenhaupt.

Maar gekneusd, verminkt, verschroeid, een' dui-
zendvoudigen dood stervende..... O! gruwel boven
gruwel!

Stoltzenburg.

Ik verzeker u, dat zij gezond zijn.

Rabenhaupt.

Gezond?..... en zij liggen nog niet aan die klop-
pende harte!... Gezond?... en ik druk hen niet in
mijne armen!..... Rampzalige trooster! dit moogt
gij eenen dwaas wijs maken: ik ken mijne Sophia.

Cluving.

Kom tot u zelve, en laat mijnheer ons de zaak
onafgebroken verhalen.

Rabenhaupt.

Ja, spreek, spreek! Kom nader, mijne dochter!
Eén slag zal ons beiden den doodsteek geven.

P

Stoltz

S t o l t z e n b ū r g.

Ingevolge uwe bevelen, overrompelden wij eerst de post ten zuidoosten van de stad. Hier bij verloren wij één man, en twee werden gewond. Dit ging in alle stilte toe, met het zwaard in de vuist. Wij bleven op dien post, tot dat Wichers ons het afgesproken teeken gaf: toen rukten wij uit onzen schuilhoek te voorschijn. In het oogenblik, dat wij de wallen beklommen, was Wichers en de zijnen reeds met den vijand handgemeen. Men bood dapperen tegenstand. Mooij zelve verdedigde de halve maan en vocht woedende. Dan, niets kon den heldenmoed onzer beelden wederstaan. Burgers, studenten, soldaten, polakken — allen wedijverden in dapperheid! Het zwaard vloog als een bliksem door de gelederen des vijands, en maaidde, gelijk de fikkel des doods, alles weg, wat het bereiken kon. Een oogenblik was de zege twijfelachtig, en de onzen werden terug gedreven. Maar Wichers verzamelde de deinzende manschappen, en wierp zich midden in den vijand. — „Voor Groeningen en Rabenhaupt!” was de algemeene kreet. Nu hervatte men den moed, en de moord werd algemeen. Borst tegen borst, zwaard tegen zwaard. Nooit zag ik dergelijke slagting. De vijanden wierpen de wapens neder. Ten Berghe zette den kommandant het zwaard op de borst, hij gaf zich over, en — de zege was ons!

C l u v i n g .

Geluk , driewerf geluk , mijn vaderftad ! lof en dank
den Allerhoogften !

R a b e n h a u p t .

Verder , verder , mijnheer !

S t o l t z e n b u r g .

Op het zelfde tijdstip baarde een doffe flag en het
springen van het bovenfte gedeelte des torens eene
algemeene ontfteltenis ; de vlam barstte uit , en in
den hevigiten gloed zag men

R a b e n h a u p t .

Schielijk ! schielijk !

S t o l t z e n b u r g .

Uwe gade en zoon .

R a b e n h a u p t .

Regtvaardige ! . . . ten prooi der vlammen ! . . .

C h a r l o t t e .

O mijne mama ! mijn Hendrik !

S t o l t z e n b u r g .

Zij roepen : „hulp ! redding !” Wichers , de or-
vermoeide Wichers , vliegt naar boven . Een afge-
broken gebind kneust hem den fchouder .

Charlotte.

En ook hij vergaat in den vuurpoel? . . . God! . . . ik bezwijk!

Stoltzenburg.

Niets kon hem weêrbouden! Door rook en puin snelt hij henen, en brengt, met behulp der menigte, hen behouden, ongeschonden in ons midden. —

Charlotte.

Dank, goede Hemel!

Rabenhaupt.

Behouden! Ongeschonden! . . . Man! zie mij in de oogen. Misleid door geen verkeerd mededoogen den ter nedergeslagen man en vader! Ze zijn behouden? — gade en zoon behouden? (*hij valt op zijne knieën*) Voorzienigheid! vergeef den morrenden, den wantrouwenden sterveling, zijne gestorte zuchten en tranen. Zij leven beiden, gade en zoon! God! ik kan u niet danken naar waarde. Last dit stamelen, deze doorweekte oogen, dit volle hart, God! liefderijke vader! laat mijne ontroering, mijne verstomming u welgevallig zijn. (*opstaande*) In mijne armen, Charlotte! De God der liefde hereenigde ons!

Charlotte.

Maar mijn goede Wichers?

Stolt-

Stoltzenburg.

Wordt herwaarts gebragt. De kneusing is niet gevaarlijk, slechts de eene arm verlamd.

Charlotte.

Edele man! hoe zal ik u deze liefde immer vergelden.

Stoltzenburg.

Uwe gade wilde den gewonden niet verlaten. „Hij was mij steeds dierbaar;” zeide zij: „heden redde hij mijn leven.”

E L F D E T O O N B E E L .

Een Soldaat, de vorigen.

De Soldaat.

Ginds komt mevrouw aan, mijnheer de Generaal!
Er is een gewonde bij. (*gaat af.*)

Cluving.

Moed, edele man! wapen u met standvastigheid en kalmte, op dat de vreugde des wederziens u niet benadeele.

Rabenhaupt, (*tegen Stoltzenburg.*)

Ondersteun mij, wapenbroeder! gelei mijne wankelende schreden.

Charlotte.

O! hoe klopt mij het harte. Waar zijn ze? waar zijn ze?

TWAALFDE TOONEEL.

*Mevrouw Rabenhaupt, Hendrik, Wichers,
(ondersteund door den kolonel van Eijbergen en
den luitenant ten Berghe.) Eene menigte volks,
de vorigen.*

Charlotte, *(hare moeder te ontmoet snellende.)*

Lieve, dierbare mama! Hendrik! *(omarming)*
Hier is papa!

Rabenhaupt.

Sophie, eeuwig, hartelijk geliefde!

Mevr. Rabenhaupt.

Mijn Karel!... Voor een uur op den rand des
verderfs, en thans in de armen der liefde!

Rabenhaupt.

En gij, mijn zoon! reeds vroeg omgaven u de ver-
schrikkingen des doods. De Hemel redde u.

Hendrik.

De raadsheer van den vijand wilde mij ook ver-
moet-

moorden: maar, niet waar mama? Hendrik bleef standvastig.

R a b e n h a u p t.

Welke raadsheer?

M e v r. R a b e n h a u p t.

Schuilborgh. Gij kent immers dien booswicht. Ik zal u dit alles hier na verhalen. (*op Wichers wijzende.*) Deze edele jongeling heeft, met gevaar van zijn leven, het heltsche ontwerp verijdeld.

R a b e n h a u p t.

Mijnheer! de eerste verrukkingen van mijn ontroerd de ziel waren huwlijksmin en natuur geheiligd: vergeef! Den redder mijner dierbaarste panden zij den dank van mijn geheele leven toegewijd. Het is mij onmogelijk uw' heldenmoed te beloonen. Onze aller vader vergelde uwe dapperheid en menschenmin aan u en uw geslacht tot in eene lengte van dagen. — Er is, hoop ik, geen gevaar....

W i c h e r s.

Slechts eene kneufing. Ach! meer dan mijn leven zoude ik....

R a b e n h a u p t.

Stil! het spreken mogt u hinderen.

C h a r l o t t e.

Papa!

R. 2:

R a b e n h a u p t

Wel nu, mijne dochter!

C h a r l o t t e.

Mogt dit zalig oogenblik dat onzer vereeniging zijn, en dit het loon.....

R a b e n h a u p t.

Ik versta u, mijn kind! Wees gerust: uw geluk is in de handen eenes dankbaren vaders.

W i c h e r s.

Mij uwer waardig te maken, zal bestendig het groote doel mijner varigste pogingen zijn.

C h a r l o t t e.

Wichers! mijn Wichers!

R a b e n h a u p t.

Heer Burgemeester! zouden uwe ambtgenooten niet herwaarts dienen te komen? Zij behooren getuige te zijn van de belooning, die ik der deugd en heldenmoed heb toegedacht. En gij, Stoltzenburg! laten de verschillende krijgslieden zich hier heen be-
geven. In luidruchtige vermaken, feesten en dankoffers, moet deze dag eindigen. (*Claving en Stoltzenburg verrekken.*)

DE TIENDE TOONEEL.

De hertog van Holstein Pleun, de varigen.

R a b e n h a u p t.

Welkom, welkom, waarde Hertog! Gij ziet mij ten top van de innigste blijdschap. Komt gij van buiten?

D e H e r t o g.

Ik kom den heer Generaal de geheele verlatenheid der wijandelijke posten aankondigen. Na de inneming der schans, begaven wij ons naar den weg tusfchen Helpen en Haren, en namen aldaar nog een dertigtal gevangenen. Van alle zijden kwamen de vrolijke landlieden ons de vlugt der vijanden aankondigen. De algemeene vreugde was onbeschrijfelijk. Schuilenborgh, de eerlooze Schuilenborgh had, volgens bekenenis van een' gevangenen, den toren doen ondermijnen, en op zijn bevel was dezelve in de lucht gefprongen.

R a b e n h a u p t.

En hij is ontkomen?

D e H e r t o g.

Toen het gevaar naderde, werden zijne voeten
R. ylug

vlug. De hopman Mooij heeft mij het gansche za-
menweeffel zijner gruwelen ontwikkeld, en tevens
verzekerd, dat de Bisfchop, door zijne welspreken-
heid misleid, hem met zeer ongunstige oogen begon
aan te zien.

R a b e n h a u p t.

Vroeg of laat valt de booswigt in den kuil, die
bij voor zijnen naasten gegraven heeft. Ja! de ver-
trapte deugd heeft een wreker boven de wolken.
Hij gaat langzaam, maar zeker. Doch, laten wij dit
aur der reinste vreugde niet door de herinnering aan
zulke fnoodaards ontheiligen. Maar gij, waarde Wic-
hers! wilt gij niet naar uwe woning?

W i c h e r s.

Als getuige der algemeene verrukking, zal dit wut
het schoonste mijnes levens zijn.

(Men hoort trommen en trompet-geschal.)

R a b e n h a u p t.

Ha, zij komen! Burgerdeugd en oorlogsmoed ont-
vangen hier den lauwer der overwinning.

VEERTIENDE en laatste TOONEEL.

De Burgemeester en de vier Raden, de kolonel Jorman, burgers, studenten; soldaten, polakken, de vorigen. (De krijgslieden marcheren met krijgsmuziek het Tooneel rond, en plaatsfen zich ter linker zijde van den speler, in een halfcirkel. De Burgemeester en Raden hebben de rechter zijde. Rabenhaupt en zijne familie staan in het midden van het Tooneel. Op den achtergrond ziet men mannen, vrouwen en kinderen.)

R a b e n h a u p t.

Spitsbroeders, aan welke de veege Staat de verdediging dezer stad had toebetrouwd! Burgers, die uw wieg en bakermat tegen vijandelijk geweld beschuttet! Edele jongelingen, toegewijd aan den dienst van Minerva, die, altoos het eerste bij de hand, op de gevaarlijkste posten de stad bewaaktet en bij onderscheidene uitvallen, zelfs in dit jongste uur, uw leven vrijwillig in de weegschaal steldet! U allen betuigen wij onzen dank. Uit naam van de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, zijne doortuchtheid Henrik Casemir, Prins van Nassau, Stadhouder dezer provincie, en de Hoog-achtbare Heeren Burgemeesteren en Raad dezer stad, verzeker ik u lieden van de achting en de erkentenis der geheele Nederlandsche natie. — Dappere krijgslieden! nog één roemrijke baan wacht op u: de verdrijving der vij-

anden uit het naburig Koevorden, het herstel onzer onafhankelijkheid. De Staat vertrouwt op uwen moed. (*trompet-geschal en muziek*) Burgers van Groningen, die, hoe verschillende ook van godsdienst, aan de zijde der oudste krijgers, op de wallen of in de wijken der stad uwen burgerpligt met zoo veel heldenvuur en menschenliefde verrigtet! gij toondet u dit glorierijk tijdperk volkomen waardig, waardig de gunst, waar mede Lodewijk van Nassau uwe stad bekroonde, toen hij, in den jare 1614, den grondslag lei tot de stichting uwer vermaarde Universiteit. De bloei uwer stad, de hulde uwer tijdgenooten en de roem der nakomelingschap zij uwe belooning! (*trompet-geschal en muziek*) En gij, burgers dezer Academie! uw gedrag is boven allen lof verheven. Wordt eenmaal in de pleitzaal, op den kanzel en aan het ziekbed, voor alle uwe natuurgenooten het zelfde, wat gij heden voor deze stad waart. Door de hand der fiere schoonen, die u tot den strijd aanmoedigden, zult gij eerstdaags met eenen zilveren denkpenning worden omhangen, die uw krijgsbedrijf tot de volgende eeuwen zal overbrengen! (*trompet-geschal en muziek*) Gij allen, grijsaards, vrouwen en kinderen, wie gij ook moogt wezen, die iets tot behoud dezer stad hebt bijgedregen! u allen zeggen wij dank voor uwe onvermoeide ijver en trouw. Vindt uw loon in het zalig bewustzijn van vervulden pligt, en in de vrede, die gij voortaan in den schoot der uwen zult mogen smaken. (*trompetten, geschal en muziek.*)

C l u v i n g.

Begeven wij ons allen nu tempelwaarts! Dat aller-
 tongen de lof des Heeren verkondigen; dat aller har-
 ten de goedheid des Almagtigen loven en danken,
 die onze gebeden verhoord, en ons en onze kinderen
 beschermd heeft tegen de klauwen eener vreemde over-
 heersching. Zoo blijve de *Victorie* van den 28 Augustus
 een feestdag voor het dankbare, vaderlandlievende
 volk dezer stad, en strekke het nekroost ieder jaar
 tot een' heiligen spoorflag, om te volharden in de
 deugd en heldenmoed hunner vaderen.

S t o l t z e n b a r g.

Onzer aller verrukking juiche in dit uur het blij-
 de triomf!

Triomf! de Bisfchop gaat naar huis,

Met al het Fransche roofgefpuis.

Zij worden uitgefloten!

Triomf! de hoogmoed van Bourbon,

Dien Gelderland niet temmen kon,

Heeft hier het hoofd gefloten.

Triomf! triomf! voor Gruno's vest

Is Neêrlands roem op nieuw gevest,

Met cenzgezinde handen.

O Groningen! uw moed en trouw

Behield het schuddend staatsgebouw

Der zeven vrije Landen.

De krijgsman, aan het vuur gewend,
 De boer, de burger en student,
 Ja kind'ren zelfs en vrouwen,
 Elk een, ontvlamd door heldenmoed,
 Gaf welgetroost zijn goed en bloed,
 Bleef maar de stad behouén.

't Geraas van pauk, trompet en trom,
 't Gedonder van des vijands bom,
 De stad in vuur en vlammen,
 Noch bergen puin, met bloed bespat,
 Niets kon in de oude Hunsestad
 Der burg'ren moed verlammen.

O achtbre Raad! uw wijs beleid,
 O Rabenhaupt! uw dapperheid
 Zal bij den nazaat leven,
 Zoo lang sint Martens toren praalt,
 En Gruno, door Minerf bestraald,
 Naar heldenroem zal streven.

Triomf! de Bisfchop gaat naar huis,
 Met al het Fransche roofgefpuis.
 Zij worden uitgefloten!
 Triomf! de hoogmoed van Bourbon,
 Dien Gel. land niet temmen kon,
 Heeft hier het hoofd gefloten.

